

הישיבה המאה-וארבעים-ואחת של הכנסת הראשונה

יום רביעי, א' סיון תש"י (17 מאי 1950)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 14.45

א. חוק לביטול תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים

(שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950 *

(קריאה ראשונה)

לידי הסכם שלא במסגרת התקנות. לא נשאר אלא שריד של מקרים, שלא סודרו בדרך של הסכם. וכיון שיש ספק אם הפעולות שנעשו יעמדו בתקפן גם להבא, כשנבטל את התקנות, או כשהן יבטלו מאליהן, אנו מציעים את החוק הזה ומבקשים להעבירו לוועדת חוקה, חוק וזמ"ש פט לדיון.

אני רוצה להזכיר שבדבר עצם התקנות היה כאן ור כוח לפני חודשים אחדים עם חברי-הכנסת הררי. באותו ויכוח השתתף או גם יושב-ראש ועדת-הכלכלה מר מנחם בור. הוסבר אז, שהתקנות עצמן נתפרסמו לפני שלושה חודשים תוך מגע עם ועדת-הכלכלה.

היו"ר י. בורג :

אם לדון לפי המשפט האחרון של שר-המשפטים, (וכך גם חשבנו בנושאיות) — הרי החוק הזה הוא מענינה של ועדת-הכלכלה. מכל-מקום, הבית יחליט לאיזו ועדה יועבר החוק.

קבענו חמש דקות לכל משתתף בדיון.

אליעזר פרמינגר (מפ"ם) :

כנסת נכבדה, סיעתנו מקבלת בברכה את ביטול התקנות לשעת-חירום, ולדעתנו יש לבקר רק, שהממשלה לא החליטה על הביטול הזה מיד כשהביאה את התקנות לשעת-חירום. לדעתנו, התקנות הללו מיותרות בכל, מאחר שהכנסת הראשונה קיבלה בזמנו חוק, שמתפקידו להסדיר את כל שאלות תפיסת נכסים, וברור שחוק זה חייב היה להיות בתוקף בכל המקרים שיש צורך לתפוס נכסים, דהיינו: במקרים של דחיפות, חירום וכו'; ולא ראינו כל הצדקה לכך שהממשלה באה רק כעבור חודשים אחדים אחרי קבלת חוק הקבע והציעה תקנות לשעת-חירום, בניגוד לאותו החוק עצמו. ההבדל העיקרי הוא לדעתנו בכך, שבהתאם לחוק הקבוע — הזכות בידי הצד הנספג לערער בפני ועדה ציבורית. אנו הקפדנו בזמנו על הסדר כזה ועל זכות הערעור של חלק הציבור, או של האיש הנפגע, בפני ועדה ציבורית, ושמונו את הדגש — שמונו, הוזה אומר: הכנסת — על הזכות הזאת של ערעור, לבוא ולהביא את שאלותיו בפני ועדה, ולא להישאר במגע עם מנגנון הממשלה בלבד.

לפיכך, לא היה צריך לדעתנו בשום אופן להוציא את התקנות לשעת-חירום. כעת, לאחר שהממשלה הגיעה למסקנה, שהתקנות הללו הן מיותרות — נראה לנו, שגם החלק השני, התוספת לחוק המוצע לפנינו, גם הוא מיותר

היו"ר י. בורג :

אני מתכבד לפתוח את הישיבה המאה-וארבעים-ואחת. הסעיף הראשון בסדר-היום הוא החוק לביטול תקנות שעת חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים). רשות-הדיבור לשר-המשפטים.

שר-המשפטים פ. רוזן :

כנסת נכבדה, אני מצטער עליך, ששר-האספקה והקיצוב, שעמד בראש הוועדה להעברת מוסדות הממשלה לירושלים, אינו יכול להיות כאן ברגע זה, ובמי קומו אני מגיש את החוק לביטול התקנות לשעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים), לקריאה ראשונה.

זכור לחברים שלפני שלושה חודשים פרסם ראש-הממשלה את התקנות האלה, שתכליתן להקל על העברת מוסדות הממשלה לירושלים. לפי תקנות אלו הייתה הממשלה רשאית להוציא שני סוגי צווים: צווי-תפיסה וצווי-שיכון; לתפוס בתים לשם שיכון מוסדות הממשלה בירושלים ולהוציא צווי-שיכון כדי לסדר מחדש בדידות ובחדרים את אלה שנושלו עליידי תפיסת בתיהם.

תוקפן של תקנות אלו יפקע ב-23 במאי, והממשלה אינה רואה צורך לקיים בידיה את הסמכויות המיוחדות שניתנו לה עליידי התקנות האלו. הסעיף הראשון בהצעת חוק זאת אומר, שהתקנות בטלות. תקפן של תקנות אלו היה מתבטל מאליו ביום ג' הבא, ב-23 במאי, גם בלי החוק הזה; אך החוק דרוש כדי להסיר ספק ידוע בדבר הצווים שהוצאו בעבר על-פי החוק הזה. יש פלוגתא בין אנשי המשפט, אם צווים שהוצאו על-פי התקנות הללו, יבטלו גם הם כשהתקנות יתבטלו, או יעמדו בתקפם גם בעתיד. בענין זה יש דעה לכאן ולכאן. אינני רוצה לחוות דעה. אך החוק המוצע קובע, שצו שניתן על-פי התקנות שעמד בתקפו ערב היכנס חוק זה לתקפו, יעמוד בתקפו גם להבא.

אנו מביאים החוק הזה קצת במאוחר, מפני שחשבנו שלא יהיה צורך בו. למעשה, כפי ששמעתי משר-האספקה והקיצוב, הגיעה הממשלה לידי הסכם כמעט עם כל הצדדים; אך ישנם עוד שניים-שלושה מקרים המוטלים בספק וקשה לדעת, אם אפשר יהיה לגמור המשאומתן עד יום ג' הבא.

הפעולות על-פי התקנות האלו נשארו במסגרת מצומצמת. בסך-הכל הוצאו שלושה צווי תפיסה ושלושה צווי-שיכון, עם כל יתר המעוניינים אפשר לבוא

— חוק לביטול תקנות שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים) (פרמניגר, גיל, לם) —

נוח אלה, או שהיה לחץ להגיע לידי הסכם. בקושי הצליחה משלחת מטעם ועדת-השירותים-הציבוריים להציל מרשות משרד אחד בית-חולים, בית-החולים על שם זיו, במשיל הדסה. עכשיו אנו מטפלים בענין מגן-דוד אדום — אחד המוסדות היפים וההומאניטאריים ביותר, שהסתדר יפה בירושלים ופועל כראוי; והנה חשקה נפשו של משרד אחד בבנין זה. הואיל וזהו בנין טוב ומרכזי, לפקידות לא נוח לשבת בצריפים. המשלחת מטעם ועדת-השירותים-הציבוריים הציעה לפקיד המשרד האמור צריפים טובים, לא במרכז העיר; אבל הללו חושבים, שנוחיות המשרד קורמת לנוחות הפצוע המזדקק למגן-דוד-אדום.

אני חושב שאין בכלל מקום לתקנות שעת-חירום במדינת-ישראל, וכן אין מקום לתקנות שעת-חירום לגבי ירושלים, כי אנחנו אומרים: הפורש סוכת שלום על ירושלים, ולא — הפורש תקנות שעת-חירום על ירושלים.

יוסף לם (מפא"י):

כנסת נכבדה. לעתים קרובות אני חדל מהבין את הדברים הנאמרים כאן על-ידי כמה מחברי-הכנסת. כו"לם התלהבו שיהכנסת הירושלית, ודרשה מן הממשלה, שגם היא תעביר את המשרדים שלה. האם משהו חשב שתוך כדי עשרים וארבע שעות יעלה בידי הממשלה או בידי נשיאות הכנסת לבנות בנינים מתאימים? מי שדרש להעביר, וכמעט כולם דרשו זאת, ובכל אופן מר גיל לא התנגד, הרי היה עליו לדעת, שהחלטה הזאת תלויה במסקנות חמורות למדי. נכון שוועדת החוקה, חוק ומשפט החליטה לפני זמן לא רב להציע לכנסת את חוק תפיסת נכסים, והכנסת החליטה על החוק הזה, והחוק פורסם. אך אף אחד מחברי ועדת החוקה, חוק ומשפט לא חשב, שהחוק הזה יפעל במהירות גדולה עד כדי להיענות לדרישות גדולות כל כך, כגון העברת מרכזנו המדיני והכלכלי לירושלים. או לא עלה על דעתנו, שנצטרך להשתמש בחוק הזה לצרכי העברת משרדי הממשלה ומשרדי הכנסת לירושלים. אמנם כל הפרוצדורה הזאת נלקבעה בחוק, מתאימה לשעת-חירום, אך בכל זאת לא לאמת-מידה שכזו. מאידך היחה הכנסת יכולה להתנגד לתקנות, שאנו עומדים עכשיו לבטלן, הענין הועבר לוועדת-הכלכלה, ואם יש ערעור ביחס לוועדת-הכלכלה, הרי חברי-הכנסת פרו-מניגר, שהשתתף בזמנו בשיבות ועדת-הכלכלה, או על-כיל-פנים יכול היה להשתתף בשיבותיה, יכול היה להתנגד שם להצעת הממשלה, להתקין תקנות לשעת-חירום נוסף לחוק תפיסת נכסים. ועדת-הכלכלה הציגה לטה מה שהחליטה, והממשלה הוציאה את התקנות לשעת-חירום בהסכמתו של מוסד מוסמך, של הכנסת. יכולים להיות חילוקי דעות אם ועדת-הכלכלה צריכה היחה לטפל בזה, אך חילוקי דעות כאלה קיימים אצלנו במקרים רבים. הרי זה קשור סוף כל סוף בכלכלה, זה פוגע בייחסים כלכליים של תושבי המדינה. ואין מניעה מיוחדת לכך, שוועדת-הכלכלה תטפל בתקנות מסוג זה. לכן, אחר שהכנסת אישרה את התקנות, אין כל הגיון בדבר, שאנו נערער על החוק המוצע — על תקנות, שתקפן יפקע בעוד כמה ימים. נכון שוועדת ער-עורים איננה קיימת לפי התקנות, אבל אין זה אומר,

בכלל, כלומר: יש אפשרות להסדיר את היחסים שנש"ארו עדיין פתוחים, להסתדר עם הדיירים הנוגעים בדבר על-ידי החוק הקבוע, שהכנסת קיבלה. לכן אנו תובעים לבטל את החלק השני של הצעת החוק ולקבוע בתיקון, שיש בידי הדיירים, בידי הצדדים המעוניינים, הזכות לערער בפני ועדה ציבורית, כאילו הוצאו הצווים על כסיס החוק הקבוע לתפיסת נכסים.

שר-המשפטים התבטא כאן בעדינות יתרה ואמר, שנשארו עוד מספר מקרים פתוחים. אחד המקרים הללו הוא המקרה של המוסד מגן-דוד אדום, שבהתאם לתקנות לשעת-חירום גורש ממעונו הקודם, הוצא צו אדמיניסטרטיבי טיבי שעליו לעזוב במשך תקופה מסוימת את מעונו, והוא שוכן במקום אחר — לדעתי, לא מקום טוב ביותר, אך זה ענין של דין ודברים ונראה לי, שזהו מקרה "פאר-אכסלאנס", המוכיח שוועדת ערעורים הכרחית ושיש אפוא זכות ערעור. לכן חוקקה הכנסת את חוק הקבע ואי-שרה לבוא ולערער בפני הציבור.

ואם כך, הרי נראה לנו, שהממשלה צריכה, לומר בפה מלא: אנחנו מבטלים, יש זכות ערעור ואי-אפשר כעת לבוא ולהגיד שהמקרים הם דחופים ולכן עלינו להשי-איר בתקפם את הצווים האדמיניסטרטיביים בצורה רטרואקטיבית לגבי העבר, הלא משרדי הממשלה נכנסו בינתיים לתוך המקומות האלה, והם יושבים שם — אם כן, מהי הפניות? מה הצורך לוותר על הסדר הדמוקרטי הנוכח, שנקבע על-ידי הכנסת הרא-שונה בחוק הקבע בתפיסת נכסים?

לכן מציעה סיעתנו, לקבל את החלק הראשון של החוק המוצע ולמחוק את החלק השני.

יעקב גיל (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש וחברי-הכנסת הנכבדים. בזמנו התנגדתי לתקנות שעת-חירום הללו מתוך הנימוקים הבאים:

לדעתי אין מקום במצב הנוכחי לתחיקת תקנות שעת-חירום במדינת-ישראל, בזמן שממשלת ישראל מכריזה מעל הבמה הזאת, ומעל דפי העתונות, שיהיה שלום בארץ. אין ייתכן שיהיה שלום כלפי חוץ ותק-נות לשעת-חירום כלפי פנים.

הסיבה לביטול הסעיף הראשון היא — שאין כבר מה לתפוס בירושלים. כל הבנינים המתאימים כבר נת-פסו. שר-המשפטים, שהוטל עליו תפקיד לא נעים למלא את מקומו של שר-האספקה והקיצוב, הודיע שלגבי רוב הבנינים יש הסכם. אני רוצה להודיע לו, שבכמה מקרים בא ההסכם הזה כתוצאה מלחץ, מתוך פחד שמא ישתמשו בחוק הזה.

הממשלה הגישה לכנסת את הסעיף השני לאישור; אני מציע לכנסת לדחות את הסעיף הזה ולהחזיר אותו לממשלה, מתוך שתי סיבות: ראשית, אי-אפשר לדבר על שיקום ירושלים ועל הקמתה המעשית כבי-רה, מפני שאין הממשלה מוכנה עדיין לעשות אקט תחוקתי של הכרזת ירושלים כעיר הבירה, אבל היא מרבה לדבר על מעשיות, שנית, אי-אפשר לדבר על שיקום מעשי ובאותו זמן לתפוס בשביל משרדים ממשלתיים את הבנינים הטובים בעיר ולערער את המסחר ואת עבודת המשרדים. עברו בחוצות ירושלים ותראו, שאם חשקה נפשו של שר, למענו ולמען פקי-דיו, בנתח טוב של בנין בעיר — הרי השתמש בתק-

הגרמנים. להעביר את החוק לוועדת משנה, שהורכבה משתי ועדות, וועדת-משנה זו מטפלת בחוק הנ"ל כה"לכה. אך אם כבוד היושב-ראש חושב שאין העברה כזאת חוקית, הרי אני מסכים להעבירו לוועדה המתאימה הרגילה.

היו"ר י. בורג:

אם הכנסת תעביר את החוק לוועדה, ידע יושב-ראש הוועדה כיצד לפעול במהירות הדרושה.

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת בר-רב-האי (מוותר).
 רשות-הדיבור לשר-המשפטים (מוותר).

אני מציע להעביר את החוק לוועדת-הכלכלה. כי היא עסקה בבעיה זו בפעם הראשונה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את החוק לביטול תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950 לוועדת-הכלכלה נתקבלה.

ב. התקציב לשנת-הכספים 1950/51 (המשך הדיון)

שבקופות-המילואה השיתופיות למיניהן. בקופות-מילואה אלה היו בנובמבר 1947 פקדונות בסך 11 מיליון. ביאנואר 1949 היה בהן כמעט אותו סכום של פקדון נות. אך ביאנואר 1950 הגיעו לסכום של 22.2 מיליון ל"י, כלומר, במשך שנה עלו בשיעור של מאה אחוז. אני מוסר כאן מספרים לפי הירחון הסטטיסטי. ודאי, רבותי, שיש משמעות למספרים אלה. ברור קודם כל שהמשק הקואפראטיבי גדל בקצב הרבה יותר גדול משאר חלקי המשק, וכן ברור שדבר זה משפיע גם על הפקדונות בבנקים.

גם מידת הליקבדידות של הפקדונות בבנקים הולכת וגדלה. בארץ היתה תמיד נטיה לליקבדידות יתרה לגבי מספרים המופקדים בבנקים. אך במשך השנה הזאת גדלו הפקדונות לפרעון לפי דרישה מ-80 אחוז עד ל-93 אחוז, וזוהי נטיה אפיינית מאד, המוכיחה על רגש של אי-בטחון במשק.

שמעתי בדאגה רבה את הידיעה שהובאה לפנינו על-ידי שר-האוצר, שגם מצב מחזור המטבע עלה — הוא עלה עד ל-180 אחוז במאס 1950. בהשוואה עם שנת 1946. ודאי שבמצב כזה צריך להשתמש באמצעי של הגדלת היקף המטבע — שהוא כשלעצמו אמנם לגיטימי — בהזירות רבה ואך ורק לאותם צרכי המדינה, שטבעם מצדיק את הדבר. פיתוח הארץ — זוהי מטרה המצדיקה לגמרי אופראציות פינאנסיות כאלו. אולם אסור להשתמש באופראציות כאלו לאיזון מטרה אחרת. אסור ליצור ערכים פורמאליים, אם לא יהיה להם שיווי-משקל בערכים חמים שבהשקעות. אינני בטוח אם כזה הוא מנהגה של הממשלה במדיניותה הכלכלית בכללותה. אך אני אדרוש בכל מקום שתהיה לי האפשרות לכך, שכן תהג הממשלה. המצב הקיים בשעה זו אינו עוד מצב של אינפלאציה. ברור שאינפלאציה היא בדרך כלל אמצעי נוח ליצור הכנסות מדינה באופן מהיר ובאופן קל, ובמידה שהאינפלאציה מתפתחת, הולכים וגדלים אמצעי המדינה, וגם המסים

שמי שפגע על-ידי צווים שהוצאו על-ידי הממשלה איננו יכול לפנות אל בית-המשפט. הוא יכול לפנות אל בית-דין גבוה לצדק, ובית-דין זה יפסוק מה שיפ"סוק. אם בית-הדין יחשוב, בהצו ניתן בשירות, יכול הוא לבטל את הצו. מה ששונה בחוק הוא, שכל זמן שבית-המשפט לא ביטל את הצו, אין לעכבו ואין לפסקה הזאת היום שום ערך.

אני חושב, שעלינו לאשר את החוק, ולאשר אותו עוד היום, כי תקפו של החוק פג ב-22 למאי ש.ו. הכנסת תתאסף רק ב-23 למאי, ואין בזה כל הגיון שהכנסת תחליט ב-23 במאי החלטה רטרואקטיבית על תקנות המתבטלות מאליהן ב-22 במאי. לכן אני מציע, שעוד היום יועבר החוק לוועדת-המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, שתדון בחוק הזה, והיא תעביר אותו עוד היום לכנסת לקריאה שנייה ושישית.

העירו לי כאן, שהכנסת איננה יכולה להעביר חוק לוועדת משנה. אני חולק על הדעה הזאת ואני מזכיר לכבוד היושב-ראש, שבזמנו החלטנו בענין חוק נכסי

היו"ר י. בורג:

נמשיך בדיון על התקציב. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת יוחנן בדר.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

במשק של מדינה מודרנית משתמשים לשם כיסוי צרכי המדינה בכל מיני מקורות כספיים, ולא רק בהכנסות מן המסים. ודאי שבין האמצעים האלה יש מקום למלוות, למלוות-פנים ולמלוות-חוץ. ויש גם אמצעים הנקראים „אמצעים פינאנסיים פני-מיים“. אני מסכים עם קיינס האומר, שהמטבע אינו שליט על הכלכלה, אלא שהמטבע נועד לשרת את הכלכלה. אינני רואה שום דבר רע במימון הכלכלה על-ידי הרחבת היקף מחזור המטבע; ואיני מסכים עם אלה הטוענים שהרחבת המטבע משמעה תמיד ובכל מקרה — אינפלאציה.

בכל זאת עלי להסב את תשומת-לב הבית לעובד-דה, שהיקף מחזור שטר-הכסף עלה מ-27.5 מיליון ל"י בשלושה בנובמבר 1948 ל-37.5 מיליון בששה באפריל 1949, ובחמישה-עשר במאי 1950 הגיע לסכום של 53 מיליון, כלומר, בשבעה-עשר חודש עלה היקף מחזור המטבע במאה אחוז. אם יש להגדלה זו שיווי-משקל בהיקף הכלכלי, הרי זה ודאי טוב; אך אם לא כן הדבר, צריך לדרוש זהירות ידועה מצד השלטון. ועוד, למדנו זאת גם בתורת הכלכלה, שכסף אין פירושו רק שטר-כסף היוצא ממחלקת ההוצאה; כסף פירושו גם פקדונות בבנקים, כי אין כל הבדל בדבר, אם אני יכול להוציא כסף מכיסי או אם אני יכול להוציא כסף מן הבאנק באמצעות המחאה.

בקשר עם זה עלי גם להזכיר שהפקדונות שבבאנקים עלו במידה ניכרת למדי. ביאנואר 1949 הגיעו ל-70 מיליון, ביאנואר 1950 ל-93.7 מיליון, ועד כמה ששמעתי מדברי שר-האוצר, הרי הם מגיעים כיום ל-103 מיליון ל"י. לזה יש גם להוסיף את הפקדונות

ארץ בעולם שבה תיחכן קפיצה כזו: מ־140 מיליון עד ל־240 מיליון במשך שנתיים. לכן יש לתופעה זו הסברה אחת בלבד: הלירות שבמספר הראשון אינן שוות בערךן ללירות שבמספר האחרון. עלינו להסיק מסקנות רציניות מאד מן העובדה הזאת, ועלי להוסיף שוב, כי אין לי הרושם שיש ביכולתו וברצונו של המשטר הקיים להסיק מסקנות אלו.

שמענו רבות מפי שר־האוצר על יוקר־המחיה בארץ. שמענו כי מנת האוכל החדשית הוזלה מ־6.5 לירות ל־5 לירות, אולם יחד עם זאת אנו יודעים, שבאנגליה האינדקס הוא נמוך ב־125 אחוז מן האינדיקס שלנו — 144 נקודות לעומת 320. לפיכך יוצא, שמנת האוכל באנגליה עולה רק 2 לירות. אינני רוצה להרבות דברים, אולם לאור מספרים אלה ברור, שמה שמשמיעים ומבטיחים לעם מעל במה זו, דהיינו שאנו שומרים על רמת החיים הגבוהה ושנוסיף לשמור עליה ונעלה אותה — זוהי סתם סטפוטנות.

גם דעתי היא שממשלה אחראית חייבת לחנך את העם לכל הקרבות, לטובת קליטת העליה ולטובת הפיתוח — גם לקרבן של הנמכת רמת־החיים.

אבל אם אנו רוצים להשתמש באמצעים חינוכיים ובהסברה של אמת ולא בדמאגוגיה, יש לומר לעם את האמת על רמת־החיים הקיימת כיום. ואם איוו אופור־יזייה שהיא, באיוו ארץ שהיא, משתמשת גם בדמאגוגיה, הרי ייתכן שזוהי דרכה הטבעית של אוסוויציה מסוג מסויים; אולם אם השלטון עצמו משתמש בדמאגוגיה, הרי הוא הורס גם את יסודות־הוא וגם את יסודותיו של כל משטר אחר שיבוא אחריו.

הליקבידיות המרובה של האמצעים הכספיים בארצנו משמעה, שאין מקום מתאים להשקעות. בארץ צות אחרות משתמש העם בכספיו החפשיים לשם השקעות בצינורות שונים. הצינור האחז העומד לר־שות שכבות העם הרהבות ביותר הוא — ניירות־הערך. ויש גם משקיעים במישרין, המסייעים בזה להתפתחות הייצור. אצלנו שומר כל איש את כספו בזומנים, או בבאנק, — בחשבון עובר־ושב ללא מועד, — או שהוא קונה לו, כפי שאמר שר־האוצר, מכונית או מקרר חשמלי, או שהוא עוסק במה שקור־אים "ספטרות בנכסי דלא ידיו" — כי אין ענין בהשקעה פרודוקטיביות, כיון שבעיני השלטון כל ריוח הוא ריוח מופרז, שצריך לחסלו באמצעות הטלת מסים.

עלינו ליצור בארץ תנאים כאלה, שהאנשים ירצו להביא הנה את כספיהם ולהוסיף אותם לתועלת המדינה. אך זוהי כבר שלה של משיכה ועידוד. בארץ שבה משלמים הבאנקים רבית בשיעור של אחוז אחד או שני אחוים, בארץ שבה אין ניירות־ערך, בארץ שבה מדברים בכל יום מעל הבמה הזאת על הלאמה, על הפקעת רווחים, על רווחים מופרזים וכיוצא באלה — מובן מאליו שיש אינו רוצה לסכן את הונו בארץ כזו, ובעלי־ההון נוהרים מאד.

ברור בהחלט מה תהיה השפעת הדברים שהש־מיע מעל הבמה הזאת ידידנו ד"ר סנה. הוא ישיפע באמת על אותם האנשים שיש להם הון, שייזהרו מלהביא אותו הנה; הוא גם הפיח בהלה בלב כל אדם מן הישוב, שיש לו קצת הון. אל תשכחו שכיום

מכניסים יותר כסף בזמנים של אינפלציה. אבל האינפלציה אמ־כי היא מביאה הכנסות נוספות מן המסים, המשמשות לסיפוק מהיר של צרכי המדינה, הרי היא עלולה, מאחר שהיא עוברת את גבולה, לה־ביא לידי משבר ולהרוס גם את הכנסות המדינה מן המיסים וגם את הכנסות המדינה הבאות על־ידי האינ־פלציה. לכן סבור אני, שעלינו להזהיר ממקום זה את השלטון העומד להשתמש גם בעתיד באמצעים, שהוא קורא להם "לא אורתודוקסיים", ושאיני הייתי רוצה לקרוא להם, במסגרת מותרת, "לגיטימיים": ישתמש־נא האוצר באמצעים אלה בחכמה, בתבונה ובצמצום. לצערי אינני בטוח אם מידת החכמה והתבונה הדרו־שה מצויה במשטר הקיים.

במצב כזה אין כל סיבה וכל יסוד להתנבא ולנחש, אם שר־האוצר יקבל מן המסים את ההכנסה במידה שהוא מצפה לה לפי הצעת התקציב. דבר זה יהיה תלוי בהיקף המטבע, בהיקף הפקדונות, בהתפתחות האינפלציה ובקצב מחזור המטבע; כלומר, הדבר תלוי במידה רבה בשר עצמו. אני מאחל לו ולמדינה, שלא בדרכים כאלה יבטיח את ההכנסות מן המסים.

ועכשיו, רבותי, כמה מלים על המצב הכלכלי. שמענו כאן מפי שר־האוצר, שהמסים בארצנו אינם כל כך כבדים, וניתנו לנו מספרים שונים על הפרופור־ציה הקיימת בין המסים לבין ההכנסה הלאומית באר־צות שונות. על זאת עלי להשיב: כל החשבון הוא מטעה, כיון שלאמיתו של דבר איננו יודעים מה היא ההכנסה הלאומית אצלנו; כי ההערכות, ששמענו עליהן כאן, אין בהן כל ממש ואיננו יודעים לאיוו הכנסה לאומית הן מכוונות, יש כחצי תריסר שיטות שונות בענין זה של הכנסה לאומית, וכמעט בכל מדינה מחשבים אותה לפי שיטות שונות ובתוצאות שונות. ובאיוו שיטה בחרו עוזריו של שר־האוצר שלנו — דבר זה לא ידוע. (ב) אין זה ענין של פרופור־ציה בלבד, כ־אם גם ענין של פרוגרסיה. ברור שארץ ציה עשירה יותר יכולה להקציב למסים חלק גדול יותר מהכנסתה. אך הע שלנו עני הוא, והאפשרות להקציב מהכנסתו למסים היא קטנה מאשר בארצות מבר־סכות כגון אנגליה, בלגיה או שווייץ. כן ברצוני להו־סיף ולומר שכל החישובים, הערוכים לפי גולגולת, הם ילדותיים וחסרי־ערך. האם בשעה שלאדם נולד ילד נוסף, פירושו הדבר שהכנסתו גדלה? גם המושג של נטל־המסים אינו שווה בכל ארץ וארץ. אצלנו קיים נטל מיוחד של מסי קופות־חולים, למשל, אשר בארצות אחרות הנו חלק משיטת המסים של המדינה. על כן לא יהיה לי כל יחס כבוד אל החישובים האלה, ששמענו עליהם מפי שר־האוצר, שנעו באמת מהו הרכב המספרים, מהי ההכנסה הלאומית ומהי חלוקתה לפי שכבות העם. אז נגיע בוודאי גם למסקנה, שנטל־המסים הוא כבר כיום כבד מדי, ומשפיע לרעה גם על התפתחות הכלכלה. הוא חונק את המשק ומוציץ ממנו את כל לשדו.

שר־האוצר אמר בשנת 1948, שההכנסה הלאומית מגיעה ל־140 מיליון ל"י; בשנת 1949, אמר שההכנסה הלאומית מגיעה בערך ל־180—200 מיליון ל"י; היום הוא אומד אותה ב־240 מיליון ל"י. לפי מספרים אלה, שניתנו על־ידי שר־האוצר עצמו, גדלה ההכנסה ה־לאומית משנת 1948 עד היום ב־70 אחוז. רבותי, איו

הטענה שאין אפשרות לגייס הון יהודי מחוץ לארץ או שהסכויים הם קטנים? לדעתי אפשר לאון את התקציב הרגיל כולו, בכלל זה הוצאות הבטחון בתנאי שנעמוד נגד גל הדרישות להרחבת המנגנון הביטחוני-קראטי והפיקוח המופרז. אינני אומר שאני מתנגד לכל פיקוח, אך אני מתנגד לאותה צורה של הפיקוח שאינה דרושה למשק והחוקת כל יומה.

אם נעשה חידוש כזה, הרי חלק גדול מהכנסות המדינה הרגילות אפשר יהיה להשתמש בו לצרכי הבטחון וגם להגדלת הוצאות הבטחון, ולא יהיה לנו צורך באשראי אלא למימון הפיתוח.

ועוד. מעניינת הטענה ששמענו כאן כאכ" סיומה יסודית לכל ההנמקות של חברי-הכנסת סנה: „ברור שהון יהודי מחוץ-לארץ לא יבוא הנה“. מדוע דבר זה כל-כך ברור? היהודים מחוץ-לארץ תורמים היום 30 מיליון ל"י בשנה רק בצורת תרומות הבאות ארצה. אינני עושה כאן את החשבון, מהו החלק הנוסף מתרומותיהם הנשאר בחוץ-לארץ; אך אסילו 30 מיליון אלה דיים להוכיח שקיימים אפשרות וסיכויים מבוססים להביא ארצה בכל שנה 60 מיליון ל"י נוספות כהשקעות מובטחות. בעלות סיכויים כלכליים.

למה לנו לסמוך על דעת הגויים, שבודך כלל אין תקוה להזרמת הון זר לארצות אסיה? אולי נכון הדבר לגבי ארצות אסיה אחרות, ולגבי משקיעים אחרים. אבל ודאי שיש אפשרות שיהודים מחוץ-לארץ יביאו עוד 60 מיליון לירות מדי שנה לשם השקעה בארץ. ואסילו מנגנון התכנון שלנו, שלא ראינו דבר מפרי כשרוננו, יוכל לבנות את הארץ ב-90 מיליון לירות. אם כן, למה הייאוש הזה?

הייאוש הזה, רבותי אנשי הקואליציה, חדר ללבוב תיכם, מכיון שאתם יודעים שההון הזה יבוא לארץ אך ורק אם תשנו את עמדת הממשלה והמדינה בענין ני היזמה הפרטית מן הקצה אל הקצה. וזאת לכם לעשות. יש ביניכם אנשים שהבינו את ההקשר ויודו עם שלמעשה אין דרך אחרת. אולם דבר זה אינו לפי שגרת החזון הסוציאלי שלכם. אמנם יש כאלה המוכנים לכניעה בפני צורך השעה אך אינם מעיזים להיות עקיבים בנידון זה. ומצד שני מקנן בלב מנהיגיכם הפחד מפני מתחרים והדאגה לאינטרסים של קונצרנים. והמגמה היא, שכל הנעשה בארץ, כל הרי וז וכל הטובה, צריכים להיות שמורים למשק המפלגה שלכם בלבד. מוכנים אתם לבלוע הון יהודי חוץ לארץ, אך לא תסכימו שהוא ייצור כאן מפעלים חדשים הע" שויים להתחרות במפעלים שלכם.

אני מבין את מצב המשטר הקיים: שום איש אינו חפשי, הוא קשור עם האחר. אני מבין שיש בתוך השלטון אינטרסים ויש מסורת ויש חישובים. כל משרד דורש את הרחבתו; ואם האחד מקבל, מדוע לא יקבל גם האחר? ואם שניהם מקבלים, מדוע לא יקבל גם השלישי? והנה התוצאה של מגמה זו: התקציבים האלה, פיקוח נוסף, הסיסמות המסוכנות של הלאמה, ריבוי פקחים ושוטרים, האמונה השלמה בצווים של כבוד פרה-האספקה — והענינים הולכים מדחי אל דחי.

רבותי, בצורה זו, ביד חזקה ובנורע נטויה, אפ" שר באמת לסקח על הכל, ולהקטין את המנה משש

45% של הפקדונות שסכומם הכולל מגיע לסך של 103 מיליון ל"י, מורכבים מפקדונות קטנים בסכומים למטה מאלף ל"י, ודבר זה מראה שאלה אינם פקדונות של קאפיטאליסטים. האם ישפיע הנאום הזה על בעלי-הפקדונות להשקיע את כססם ולגייס אמצעים לצרכי פיתוח המדינה?

רבותי, אני מופתע מאד מאד. למדתי פעם את תורת מארכס, ואסילו את תורת לנין וסטאלין, ואני יודע מה מכונה שם הסטיה השמאלית, כלומר רא" דיקאליון בלתי-מבוסס ברגע בלתי-נכון, הבולשביקים טוענים, שזה הוא פשע נגד הפרולטאריאט, פשע לא פחות חמור ממה שהם קוראים בשם סטיה ימנית. ודוקא כאן, מעיזים לדבר על הל"א אמת הרכוש העירוני. הרי ברפובליקות העממיות, שהן לפי התיאוריה הסובייטית צורה חדשה של דיקטטורה של הפרולטאריאט, שומרים היום על הרכוש העירוני הפרטי, כי למדו מן הניסיונות המרים של ארצות ידועות וראו מה קרה כאשר הלאימו שם את הרכוש העירוני. בארצות הדמוקראטיה העממית כבר הלאימו את התעשייה הגדולה והבינונית, אבל איש אינו מעיז שם לפגוע ברכוש העירוני. אדרבא, שם העלו את שכר-ההירות לא פעם ולא פעמיים. אבותו זמן ממש רוצים חברי-הכנסת מסיעה ידועה להתחיל אצלנו בהלאמת הרכוש העירוני, גם מבחינת התיאוריה שלהם, שזם לא למדו כהוגן ולא עיכלו אותה, זוהי שטות; אבל מבחינת התוצאות המשקיות, הרי גם בחוץ-לארץ וגם בארץ ייראה דבר זה כפשע. ולזה קוראים הם חלוציות, הש"תתפות במאמץ הקליטה, השתתפות בפיתוח הארץ.

הודיעו מעל הבמה שהתפתש שאפשר לבנות את הארץ, לפתח את הקליטה וליצור מקום לכל העולים — באמצעי-נראנו בלבד. אני זוכר את הדיון הארוך, שהיה ברוסיה בימי לנין ואחרי-כך בימי סטאלין, על הבעיה אם אפשר שארץ אחת תיבנה כמדינה סוציאליסטית מבודדת בתוך העולם הקאפיטאליסטי. אז טענו לנין וחבריו, שרוסיה היא ארץ גדולה מאד, יש לה אמצעים רבים, יש לה כל הגורמים הדרושים לבניה: כוח-אדם, מכרות, אוצרות טבע וצורות האקלים למיניהן; לכן אמרו שהדבר הוא בגדר האפשר. אבל כאן הרי זה פשוט מגוהך כשבאים אלינו ומציעים לנו שנבנה את הארץ הזאת, כארץ מבודדת, באמצעיה-היא בלבד על-יסוד החרמה של חצי מיליון לירות זהב, או של חמישה מיליון לירות זהב, עד כמה שסכומים אלה מצויים בארץ ובמידה שתה"יה באמת אפשרות להחרים את סכומי-הזהב האלה למעשה. על-ידי ההכרזה עליכך מעל הבמה הזאת מעוררים בהלה גם בארץ וגם בחוץ-לארץ, אצל בעלי-ההון ובעלי החסכונות הזעירים — וזוהו פשע חמור נגד האינטרסים של העם והמדינה.

חברי-הכנסת מסיעת מפא"י! גם אתם נתונים תחת הטרור הזה. במקום שתקומו נגד הסיסמות האלה, אתם מתחרים עם מפ"ם ועם מק"י בהוצאת סיסמות דומות. אומר את האמת, שאינני מופתע. תכ"ססנות, קוניוקטוריאליזם ואופורטוניזם שולבים בעיני אנשים רבים גם כמעלות. אבל במקרה הזה, הדבר הוא מסוכן. לאן תגיעו?

ברצוני לשאול אתכם: מאין הייאוש? מאין

ד. איזון התקציב השוטף בכללותו ובאופן סופי. האיזון יכלול גם את התקציב הרגיל וגם את תקציב הבטחון, וגם אותם החלקים של תקציב הפיתוח השייכים לתקציב הרגיל.

ה. יש להביא לעם את האמת על המצב, ולדרוש ממנו קרבנות, ולשם זה יש להטיל מסים על כל גורמי מי הכלכלה — גם על אותם "סקטורים", הפטורים כיום מגטל המסים — אך ורק לפי יכולתם, כלומר צריך לשתף בעול המסים גם את המשק החקלאי וגם את הקואופראטיבים והמונופולין, ולחסל את שיטת האפנדים או האצילים, הפטורים בגלל איזו זכות שהיא מתשלום מסים.

ו. יש לעודד הזרמת הון והשקעות במידה ניכרת ובמישרים לצרכי הפיתוח.

אני בטוח שהתכנית הפינאנסית הזאת נתונה לביצוע, והיא תלויה רק ברצונם הטוב של הגורמים השונים.

אני מציע שנבטיח ליזמה הפרטית ולהון הפרטי הבא מחוץ לארץ אותם תנאי ההתפתחות, שהוא רגיל להם בארצות מוצאו. אני מקווה שאם נעשה זאת, יהיה עתיד העם מובטח ולא צריך יהיה לדבר עוד על חומרת מצבנו. ודבר זה נוגע לא רק לעתיד הר-חוק, אלא גם לעתיד הקרוב ביותר. יש סיכויים מבורסיים שנצליח. המציאות הכלכלית אינה בעוכרינו; על חוסר האמצעים אפשר להתגבר; וההון הדרוש יבוא, אם תרצו בכך. הקושי הוא רק בשיטה הפוליטית ובמגמה הכלכלית של השלטון שלכם, ואתם האחראים לכל המשבר. אם לא תעשו את שלכם יחד עם האחרים — נסבול כולנו.

פרץ נפתלי (מפא"י):

כנסת נכבדה. לא אתעורב בהתחרות בין ד"ר בדר וד"ר סנה, מי מהם — עליידי נאומו או עליידי דברי חבר סיעתו — מעודד יותר או פחות את יבוא ההון לארץ. סבורני שבדבריהם קיים רק גורם אחד העשוי לעודד את אותם היהודים הרוצים לבוא ארצה ול-השקיע כאן את הונם: הם רואים כי אנחנו חיים בדמוקרטיה אמיתית, ולא עממית, וכל מי שנמצא באופוזיציה יכול לומר כל מה שהוא רוצה; מידת האחריות לדבריו היא ענינו, ולא ענינו של השלטון.

אם אנחנו רוצים לסכם בוויכוח זה את נסיון העבר ולדבר ברצינות על הבעיות. עלינו בראש בראש שונה להודות בסיפוק כי עברנו את השנה הקשה הזאת בצורה הרבה יותר טובה מכפי שהאמינו רבים מאתנו. אינני רוצה להזכיר פה את הדברים על השלטון הגמור "הצפוי לנו, ששמענו בוויכוח על התקציב בשנה שעברה; אינני רוצה להזכיר פה את דברי חברי-הכנסת בגין על הרעב בארץ. עתה אנחנו יודעים שלאשרנו לא התגשמו כל הנבואות הרעות האלה. גם אלה אשר לא הגוימו, אלא ראו את הקשיים, הייבים והודות שהממשלה הצליחה לעבור את השנה הזאת בשלום; אמנם לא בלי קשיים, אבל בהצלחה רבה בקליטה, ומבלי להגיע לאותן הקאטאסטרופות שדובר עליהן.

בוויכוח הזה על התקציב היו החברים שדיברו עד עכשיו קצת יותר זהירים בנבואות. בשנה שעברה

הוצי לירות לחמש לירות, ומחמש לשתיים. אני עד לכך, שאפשר להיות על לחם ומים מורתחים, אפילו בלי תה ובלי סוכר. אני עד לכך, שעם יכול להיות כך שנים על שנים, בחסרון כל — אם יש כוחות משטרה ודיכוי מספיקים. אבל, אם כך, רבותי, איך ובמה תבנו את הארץ ומה יהיה על הפיתוח, העלייה, הקליטה ור-מתחיים הגונה?

ולכן אומרים אנו: לא זה הדרך! אני חושב שאינכם מסוגלים לשנות את פני הדברים לטובה. איני אומר זאת מתוך מגמה מפלגתית, אלא מתוך צער. זה אינו ענין של אופי, ואפילו לא ענין של רצון. אתם כבלתם את עצמכם, ואתם עבדים לשיטת שלטון המובילה לתהום. הקושי אינו אלא בהתנגדותה של מסגרת ידועה, מסורת ידועה ואינטרסים ידועים, המוגנים על-ידי השלטון.

הנהגה אנו שומעים דיבורים שונים. שרת-העבודה הודיעה לנו לפני שנה בשם הממשלה, שבשנה זו ייבנו 30 אלף דירות. אחר-כך שמענו על 40 אלף ועל 50 אלף. אחר-כך שמענו שאפשר לבנות רק 26 אלף, מאחר שיש מחסור בחמרים. כל הזמן שאלתי ולא יכולתי להיוודע כמה בנו בסופו של דבר. ורק החו-דש מצאתי את התשובה בירחון הסטאטיסטי. כעת אני יודע כמה נבנה בסך הכל בשנת 1949. בסך הכל בנו בארץ, בעיר ובכפר, בנינים בשיעור 360 אלף מטרים מרובעים, גם לדירות, גם לתעשיות; ולבתים האלה יש בסך הכל 10146 חדרים לדירה, וחדרים אלה מהווים בסך הכל 5674 דירות. זהו כל מה שנבנה בארץ בשנת 1949. לפי הירחון הסטאטיסטי. וזה כולל גם את הבניה הפרטית וכל צורות הבניה האחרות — כל הבניה היהודית בארץ.

מצאתי שגיאות במספרים בנאומו של שר-האוצר, ואולי גם בירחון הסטאטיסטי — למרות שהוא מביא טבלה מפורטת על הבניה, המשתרעת על שני דפים — אין המספרים נכונם. ביחסי לסטאטיסטיקה דומה אני ללורד קינגס, שאמר עליה שהיה חשדן גדול: אילו היו מספרים לו שהירח מורכב מגבינה, ודאי שלא היה מאמין; אך אילו היו מראים לו סטאטיסטיקה של יצוא גבינה מן הירח — היה מאמין. גם אני מאמין בסטאטיסטיקה. אבל הייתי שמח אילו היו באים ואומרים לי, שהסטאטיסטיקה הרשמית על הבניה בארץ אינה נכונה; כי — אם אמנם נכונה היא, רבותי, לפני איזה תהום אנו עומדים?

אולי יש קשר לענין זה ולעובדה, שאף-על-פי שהחוק לעידוד השקעות הון נתקבל סוף-סוף, הרי החוק לעידוד השקעות הון בבניה לא נתקבל בכנסת עד היום הזה.

מה היא אפוא הדרך האלטרנאטיבית? אני מציע:

א. הקפאת הוצאות הרגילות של המדינה בגובה של הוצאות המדינה אשתדך.

ב. בל יהיו שום הוצאות נוספות, אלא חלוקה נוספת של הסכום הכולל של הוצאות בין צרכי המדינה השוטפים, כדי להבטיח שלשירותים, וקודם כל לחינוך ולבריאות, יינתן כל הדרוש.

ג. שימוש בהלוואות ומימון על-ידי הרחבת המט-בע אך ורק לפיתוח הארץ ולהשקעות.

עשו כל מיני השוואות עם העולם. אתמול עשה לנו ד"ר בדר חשבון — החשבון הזה מופקס בעיני, אבל אינני רוצה להתווכח עליו כאן — של גובה מס ההכנסה בארצות-הברית של אמריקה וגבהו בישראל. אפי' לו אם גניח שהחשבון היה נכון, האם באמת אתה סבור שיתכן להשוות את המצב בארצות-הברית עם המצב בישראל? אפילו אם גניח דבר שהוא בלתי-ריאלי, דמיוני? שארצות-הברית הן במצב כזה, שעל-ידין לקבל במשך שנה אחת 30 מיליון אורחים חד-שים — האם אתה מאמין שבתנאים כאלה היו יכולים להמשיך בגובה המסים הקיים היום? לא!

יוחנן בדר (תנועת החרות):

מה הקשר בין מס-ההכנסה לעליה?

פרץ נפתלי (מפא"י):

קיים קשר הדוק בין גובה ההוצאות שלנו לבין קליטת העליה, חובתנו לומר לקהל — אם כי אינני נאיבי עד כדי כך שאקווה לשכנע את ד"ר בדר ואת ד"ר סנה.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

נסה לשכנע את עצמך.

פרץ נפתלי (מפא"י):

דברינו כאן מכוונים קודם-כל אל הבוחרים שלנו, כלומר אל תושבי הארץ, ועלינו לומר ולחזור ולומר לכל תושבי הארץ: עליכם להבין שאנחנו חיים במשק מלחמתי. הדברים אמורים גם ביחס להוצאות הבטחון וגם ביחס לתקופה ההיסטורית הזאת העוברת על העם היהודי בארץ — תקופת העליה ההמונית והתחלת קי-בוץ גלויות. זהו מצב של משק מלחמתי. על כן, אין מקום גם להשוואות שעשה שר-האוצר בין עול המסים באנגליה ובין עול המסים בישראל. אם כבר רוצים אנו בהשוואות, הרי יש מקום לעשות השוואה, נניח, בין עול המסים בישראל היום לבין עול המסים באנגליה בשנים 1943—1944, באמצע המלחמה. לא ייתכן להשוות את מצבנו למצב עמים אחרים, עשי-רים, ההיים בשלום. בכל ניתוח עלינו לראות את המצב המיוחד, ההיסטורי של הארץ, ואני מאמין שיי-הודים בישראל ובגולה מבינים את התפקידים האלה ורואים את המציאות כמו שהיא.

ד"ר בדר דיבר גם על צורת המימון. הוא יודע שהדבר מדאיג אתנו. אך סבורני שגם בענין זה אין לקוט גוזמות, אלא לראות את המצב כמו שהוא. במצבנו — מבחינת הבטחון ומבחינת התפקידים הגדול-לים הקשורים בעליה ההמונית — אינני רואה כל אפ-שרות קיום למדינה, אלא אם כן נשתמש במידת מה באמצעים אלה שאנחנו קוראים להם הרחבת האשראי. השאלה העומדת לפנינו היא רק שאלת המידה. אני מידה ומתוודה שאני מסכים לדעתו של ד"ר בדר, והי-יתר רוצה שיהיה בידינו לכסות את כל ההוצאות השוטפות כבר בשנה הזאת, על-ידי הכנסה רגילה ממסים. אך אני יודע, וגם הוא יודע, שאין זה אפ-שרי!

אני סבור ששר-האוצר הציג את השאלה בצורה ברורה למדי, ועלינו לעשות צעד קדימה על מנת להתקרב למצב הנורמאלי. אני מדבר רק על ההוצאות

אמר ד"ר בדר שאין כל סיכוי להגיע לסכום ההכנסות ששר-האוצר רשם בתקציב. היום הוא יותר זהיר. הוא אומר: זה תלוי רק בשר-האוצר, הוא מסוגל להשיג כל הכנסה שיקבע. וכך יש לו ביטוח מסויים נגד כשלון נבואתו.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

זהו רק ענין של הדפסה.

פרץ נפתלי (מפא"י):

אעמוד על דברי שר-האוצר ועל הסיכום של הש-נה הזאת. לדעתי התקרבונו כולנו לראיית המציאות כמות שהיא. מה קרה בשנה הזאת? הצלחנו לממן הוצאות גדולות גם בדרך של הרחבת האשראי. יכול-נו לעשות זאת אך ורק מפני שבאותה תקופה פעלנו בהצלחה בריסון עליית המחירים, ויותר מזה — בהורדתם. הורדנו את האינדקס 50% נקודות. אמנם סבור-דני שאין זה מספיק; ואני מצטער ורואה בדאגה שבחדשים האחרונים לא היה המשך להורדה הזאת. עלינו להסיק מכך את המסקנות, אך אין זה משנה את עובדת ההצלחה. היתה הצלחה לפוליטיקה של פיקוח על מחירים ושל צנע, שלפני שנה דיברו עליה חברים מהאופוזיציה בלעג. כמוכן, אפשר גם היום לדבר על כך בלעג, אבל האוכלוסיה יודעת שהיתה זו הצלחה.

אסתר רזיאל-נאור (תנועת החרות):

האוכלוסיה מדברת על כך בצער.

פרץ נפתלי (מפא"י):

עלינו לקשור את שני הדברים. גם כאשר אנחנו מדברים על העתיד, עלינו לדעת שיש להמשיך בפור-ליטיקה של ריסון עליית המחירים ושל הורדתם.

חבר-הכנסת ד"ר סנה דיבר על מה שהוא קורא איה-הצלחה של שיטת "לכל". הוא אמר שאין סוה-רות "לכל". סבורני שהוא טועה. האורחים ההולכים לקנות בחנויות, יודעים שברוב המקרים אפשר לקנות סחורות "לכל". ברור, לפעמים קורה שחסר משוה. ההוכחה החותכת שהביא ד"ר סנה בדבר הליקויים בשטח זה, היתה הערתו שתוצרת "אתא" אינה כלולה במסגרת "לכל". וכאן עלי לומר שיש לד"ר סנה הצלחה רטוראקטיבית, באשר למעשה כלולה תוצרת "אתא" במוצרי "לכל", ואין משלמים עבורה מס-מותרות. אם בזה מתמצות טענותיו — הרי סיימנו. אבל, אני מקבל את הדברים ביתר רצינות, ואיני אומר שכבר אנו עומדים בשלב האחרון של שיפור האמצעים האלה.

אליעזר פרמינגר (מפ"ח):

כמה אחוזים של הטכסטיל כלולים ב"לכל"?

פרץ נפתלי (מפא"י):

שר-האוצר מסר בנאומו תיאור בהיר לא רק של ההישגים בעבר, אלא גם של הבעיות העומדות לפ-נינו בהווה ובעתיד. מסופקני אם הוא הסיק את כל המסקנות המתבקשות מתיאור זה של המצב. חושבני שחובת חברי-הכנסת של השלום את התמונה ולסייע לממשלה, ובעיקר לשר-האוצר, להסיק את המסקנות. איפה אנחנו חיים? חברי ד"ר בדר וד"ר סנה

כחשבון שהמנגנון הזה הוא צעיר מאד, ונוסף על כך איני משוכנע שיש לנו במקצוע זה מספר מספיק של פקידים מקצועיים המסוגלים לעשות את העבודה הזאת. וכאן רצוני לומר מלים אחדות לד"ר בדר. שמחתי שהשנה הבאה נוסח אחר של טענותי שיש י"ר תר מדי פקידים; הפעם אמר: „פקידים עליך יש ראל". סבורני שד"ר בדר עשה שירות רע לענין שבו אני מסכים אתו. גם אני מתנגד להגזמה במספר הפקידים, וגם אני אינני משוכנע לעת עתה, ובשטח זה עוד ייעשו חקירות על-ידי מומחים, שבלל המשרדים הגיעו השירותים ליעילות מאכסימאלית ושאינן פקידים מיותרים. אבל אין דבר רע יותר מאשר הגזמה סייטנית בענין זה. אם כי ההגשתי היא שבכמה משרדים יש יותר מדי פקידים, הריני משוכנע שבמשרדים אחרים יש פחות מדי פקידים. אביא שתי דוגמות: לדעתי אין די פקידים במשרדי מס'הכנסה. אני שומע מאנשים העובדים בשטח זה, שחסרים האנשים הדרושים (לא כדי לקבל את המס משכר העבודה, כי זה לא כל-כך מסובך) כדי לקבל מס'הכנסה מאותן השכבות שלשם גביית המס יש לעשות אצלן ביקורת המאזנים; ויש גם לחפש אחרי האנשים מכל השכבות — ביניהם גם פועלים — שאין מנכים משכרם את המס, וצריך לחפש אותם. מומחים כאלה חסרים לנו ביחוד כשהם יכולים להשתכר יותר במקומות אחרים. זוהי גם בעיה כללית; עלינו ליצור אווירה כזו, שפקידים יראו כבוד לעצמם לעבוד בשירות המדינה. אם נדבר בזלזול על הפקידים, ונוסף על כך נדרוש מהם לעבוד במשכורת נמוכה יותר מזו שהם יכולים לקבל במשק הפרטי — לא נצלח.

הביקורת היא במקומה, אבל גם בביקורת אין להגזים. יש להדגיש את חשיבותם של הפקידים, ויש להדגיש שבמקרים רבים אנחנו רואים בפקיד המדינה איש יותר מכובד מהאיש העובד בעסקו הפרטי.

אברהם אלמאליח (הספרדים):

אבל בלי בירורקראטיה.

פרץ נפתלי (מפא"י):

ברור שטוב להימנע במידת האפשר מבירורקראטיה. אבל עוד לא נמצאה הדרך הכשרה לכך. כראי צות רבות עוד לא הצליחו לפתור את השאלה איך למנוע את הבירורקראטיה המתגלה במנגנון ברגע שהוא מגיע להיקף מסויים.

הדוגמה השניה שאין לנו שם די פקידים, היא מחלקת הפיקוח. אם ברצוננו לאפשר במידת מה את המשך המימון על-ידי הרחבת האשראי, עלינו להמשיך ולהגביר את האלחמה נגד יוקר החיים ולעשות הכל כדי להוריד את המחירים יותר ויותר — גם כדי לאפשר יצוא, שהוא דרוש לנו כל כך במאון התשלומים. משום כך אין אנו רשאים להחליש את הפיקוח; חובה עלינו להגדיל את הפיקוח. לעתים קרובות אין הפיקוח יעיל למדי מפני שאין לנו די פקידים. הייתי מציע למשמיעי הביקורת בשטח זה להיזהר מהגזמות; אם אין כוונתם (וכך אמר חבר הכנסת בדר) לחשבון מפלגתי, אלא באמת לטובת המדינה.

מלים אחדות על תקציב הפיתוח. יש בינינו ויי כוח על דרגת התכנון. שמחתי שחבר-הכנסת סנה

השוטפות. על השאלה של פיתוח והשקעות אדבר לחדר. ובנקודה זו מתחילה הביקורת שלי על התקציב. לדעתי הצעד שאנו צועדים קדימה בכיוון זה הוא קטן מדי. כבר אמרתי בוויכוח האחרון שינו חלק אחד של התקציב, שצריך תמיד לחשוב עליו, אבל לא לדבר עליו. הכיסוי של החלק הזה בתקציב הרגיל עלה משבעה וחצי מיליון לעשרה מיליון; ולדעתי אין זה מספיק. לדעתי דרוש מאמץ משותף של כל הסיעות בבית הזה כדי שנוכל להגדיל את הסכום הזה בתקציב הרגיל; ויש אפשרות לעשות זאת. שתי דרכים לכך: להוסיף בהכנסה ולקמץ בהוצאות. עלינו ללכת בשתי הדרכים גם יחד; גם להוסיף בהכנסה וגם לקמץ בהוצאות. אינני משוכנע שהגענו לקצה גבול האפשרות בריסון ההוצאות בסעיפים השונים של התקציב. אינני אומר שמישהו מן השרים או מהמשרדים דרש לממן דברים מיותרים. אני סבור שכל מה שדרושים, הם דברים טובים וחשובים. אבל החישוב שלנו צריך להיות: מה קודם למה? יש מצב היסטורי שאינו מאפשר להגשים בבתי-אחת את כל הדברים הטובים.

באמרי שברגע זה איננו יכולים להגשים את הכל, איני חושש שיאשימו אותנו בבגידה בסיסמות ובהבטחות שלנו. זהו תהליך של שנים; ולעת עתה הבטחון קודם לכל: בטחון בהוצאות ממש, ובטחון בצורות המימון של ההוצאות שלנו.

היה כאן ויכוח על כך אם רמת-החיים עלתה, לא עלתה, או ירדה. לי יש בשטח זה דעה ברורה. ולא כל חברי מקבלים אותה. אני משוכנע שאם אנו יכיר לים ורוציים להגשים את המטרה ההיסטורית בשנים האלה, אין ברירה אלא להוריד במקצת ובאופן זמני את רמת-החיים הכללית. אם קיימת כבר עכשיו ירידה ברמת החיים — הרי היא קטנה מאד. איני פוחד לד"ר רוש מסיים יותר כבדים מכל השכבות. איני גורס את השיטה שחמדי אחד אומר לשני; אתה צריך לשלם יותר. אם אנו אחראים למדינה הזאת, עלינו לומר לכל השכבות שחובתן לקבל על עצמן נטל כבד יותר של מסיים. אני משוכנע שאם הקהל יבין שבזה תלויה הצלחת המשימה ההיסטורית שלנו, שבזה תלוי קיומן, אך בעיפר הצלחת המשימה ההיסטורית וקיבוץ הגיליות — הקהל יהיה מוכן לקבל את הדבר, אם כי אין התלהבות למסיים חדשים.

ד"ר סנה רצה לחדש את הוויכוח מהשנה שעבר — איזה אחוז של המסיים מהווים המסיים הישירים, ואיזה אחוז מהווים מסי העקיפין. אנו בעד מאכסימום של חלוקה צודקת; אבל אני אומר בפירושי: אין תופעה סוציאליית רעה יותר להמניח העם ולפועלים, מאשר מסיים לא מספיקים. כי המימון לא יבוא מן השמים אלא בהתרחבותו של האשראי. ואם מגימים בהרחבת האשראי — הרי צפוי לנו מצב הרבה יותר קשה מאשר אם נדרוש יותר ויותר מסיים.

אני מקבל את דעתו של שר-האוצר בענין מס'הכנסה מבואן אחד: אני רוצה לתת למנגנון אפשרות להתאים את עבודתו לדרישות של המס, ולא לשנות בכל שנה ושנה, בכיוון זה או זה, את יסוד מס'ההכנסה. חושבני שאין חילוקי דעות על כך שלפי שעה עוד לא הגיע המנגנון למלוא הגשמת המס הזה. איני רוצה שדברי אלה יישמעו פטענות, כי עלינו להביא

הצטרעתי מאד שהקצבנו אז דבויים כדי להגדיל קצת את צריכת הבשר, במקום להגדיל את מלאי חמרי הגלם. עושים לפעמים שגיאות. ההבדל בין הטיפש ובין הבון הוא, שהגבון מוכן ללמוד מהשגיאות. אני מקווה שאנחנו למדנו שבעתיד עלינו להיות יותר אכזריים ולקצץ בצריכה של מצרכים ידועים.

סבורני שאין הדברים תלויים אפילו בתבונתם של חברי הממשלה. המצב העובדתי הוא קשה, ועלינו להסיק ממנו את המסקנות הנכונות. אני מברך את שר-האוצר על התמונה הברורה של המצב שצייר לפנינו. אם יש לו — נוסף על הקשיים האובייקטיביים — גם קשיים בוויכוחים פנימיים עם גורמים שונים, סבורני שמחובת הכנסת לומר לו: „חזק ואמץ“. אנו יודעים ומבינים את המצב, ואין אנו רוצים שהוא ילך בדרך הקלה ברגע זה, כי אם בדרך שיש בה סיכויים להצלחה לזמן ארוך — הצלחה בתפקיד ההיסטורי העומד לפנינו.

הוויכוח מתנהל כאן על סעיפים שונים — ובכמה מהם אני יכול להסכים גם עם ד"ר בדר. אולם עלינו לראות את ההבדל בין העיקר לבין הספל. והנושא שעליו אני מדבר כאן, עם כל הקושי שבו, נוגע לענין העיקרי. אנו רוצים להקטין את השימוש באשראי למימון ההוצאות השוטפות, ובמשך תקופה מסוימת להגיע לחיסולו. זה יאפשר לנו את ההתאמצות הגדולה ביותר בפיתוח המשק לקראת קליטת העליה. אינני נבהל ממימון עליידי הרחבת האשראי לאותם הצרכים שהם התפקידים האמיתיים של תקציב הפיתוח. אם כי גם בענין זה יש מקום לוויכוח על סעיף זה או אחר. אם הבר-הכנסת בדר אמר, שלדעתו יש לדחות את בניית הבנינים הציבוריים בתקופה שבה תפקיד דנו הראשון הוא לבנות בנינים לעולים — אני יכול להסכים אתו; על דברים כאלה אפשר לשוחח. עובדת הייתה הידיד הנלהב ביותר של הממשלה הזאת אינה מחייבת אותי לקבל כל הצעה, בכל סעיף, בנוסח שהוצע עליידי הממשלה. אני מתווכח עם חברי וגם עם אחרים. אולם עלינו לדעת שדברים אלה אינם ראשונים במעלה. התיאוריה של חברה-הכנסת י, בדר, השואף להגיע ליתר יציבות בתקציב, אינה עולה בד בבד עם התיאוריה שלו על הורדת המסים והקלת הנטל. אינני רוצה להיכנס לפרטים, ונוכל לדבר עליהם במקום אחר.

הפולמוס המפלגתי אין לו כל חשיבות ברגע זה. אילו רציתי לתקן את כל הדברים שהושמעו כאן ושאיני סבור שאין להם נכונים מבחינה עובדתית — הייתי זקוק לזמן רב לשם כך. אך בעצם אין זה כל-כך מעניין. הדבר החשוב הוא תפקידנו, כחבריה-הכנסת, האומרים שפרט לשגיאות בשטח זה או אחר, היה הקו הכללי של הממשלה בשנה האחרונה נכון, אנו רוצים להמשיך בקו זה ולהרחיב את הפעולה הקונסטרקטיבית ואת המאמץ לקליטת העליה. אין לנו פתרון פשוט וכללי לכל הדברים הללו. אנו יודעים שהדבר דורש התאמצות גדולה מן הכנסת, מן הממשלה, מן המנגנון הממשלתי ומכל אורחי המדינה.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, הפעם קשה שלא לתת ביטויימה לצד האמוצינאלי, שאני משתדל על-פני-רוב להרחיקו

הביא השנה נוסח חדש במקום הנוסח הקודם שלו: במקום לדבר על חכנון מלא, דיבר הפעם על חכנון מדוקדק. לדידי זוהי הקלה מסוימת; כי לעתים קרובות אין חברי וידידי מבינים כשאני אומר שאינני מאמין בתכנון מלא. אם חברה-הכנסת סנה מדבר על חכנון מדוקדק — קל יותר להבין מדוע אין אני מאמין באפשרות להוציא לפועל, בתנאים שלנו, חכנון מדוקדק. חברה-הכנסת סנה דיבר על כל התנאים הדרושים כדי להוציא זאת לפועל; ונתנאים אלה הם בניגוד גמור למצב המיוחד של המשק שלנו ברגע זה. אבל אפילו אם חושבים שישנם כל התנאים להוצאה לפועל של התכנון המדוקדק, הרי הוצאתו לפועל בעזרת המנגנון הצעיר הזה הנה דבר קשה עד מאד. אשתמש כאן במימרה גרמנית. יש אומרים שמי שה' נתן לו משרה — לו יתן גם שכל. מי שאמין בחזקה זו יגיע בנקל לתכנון מדוקדק. מי שאינו מאמין בה — ואני מודה שאינני מאמין — עליו להיות קצת יותר זהיר. אם אינני מקבל את התכנון המדוקדק, אין זאת אומרת שאני סבור שעלינו להיות מן היד אל הפה, בלי תכניות. זאת לא אינני איש. יש לנו צורך בתכניות רבות ובעבודות מחקר רבות כדי להגיע לתכניות לפי תוח הארץ. בשנה שעברה נעשתה פעולה בסוימת בשטח זה.

חברה-הכנסת סנה שאל כאן מהן התכניות האלו ואמר: „אתם לא הגעתם לביצוע ההוצאות שהיו בתקציב הפיתוח“. עכשיו אנחנו עוברים לתכנית פיתוח חדשה, יותר גדולה ויותר רחבה, ועלינו לעשות הכל כדי להגדיל את הייצור במהירות האפשרית. אבל יש דברים שאינם מותנים רק ברצוננו. באופן תיאורטי אני מסכים שבניית בתי דיוור מכספים המיועדים לפי תוח אינה בסדר; באופן תיאורטי אני מסכים שיש להרחיב את האשראי רק לדברים העשויים לאפשר באופן ישיר את הרחבת הייצור. אבל אין אנחנו חיים על הירח; אנחנו חיים בישראל בתקופה של קליטת עליה המונית. ואם אנו רוצים להעביר את הצרכנים החדשים ליצרנות — אין לנו ברירה, ועלינו לתת להם דיוור מינימאלי. התנאים מחייבים אותנו לכלול גם את ביצוע הדיוור בתכנית הפיתוח.

גם אם נתחיל בביצוע תכנית הפיתוח לפי הצעת הממשלה, הרי לדעתו אין איש יכול לערוב לחברה-הכנסת סנה שההוצאות בשנה זו יתאימו בדיוק לתכנית. התכנית שלנו יכולה להיות רק תכנית בקווים הכלליים, מפני שלצערנו תלויים אנו בדברים רבים ובגורמים שאין לנו שליטה עליהם. לחברה-הכנסת סנה יש נוסח יפה מאד: שליטה גמורה על ההון ועל כוחות העבודה. אבל ניחא לדוגמה את הבעיה. בענין זה אנחנו תלויים — אמנם לא באחוז גדול — גם ביבוא מוחר-לארץ. גם לפי התכנון המדוקדק של חברה-הכנסת סנה אין אנחנו יכולים לשלוט על ההון היהודי בחוץ-לארץ. אילו היה הדבר אפשרי — הייתה גישתנו אחרת; אבל מפני שאינני רואה אפשרות זאת — הרי אנו תלויים בדברים רבים במצב של מאון הדביזים שלנו, ומצב זה הוא קשה. אינני אומר שבעבר לא עשו שגיאות בענינים אלה — סבורני שעשו. היה לי ויכוח עם שר-האספקה-והחקיקה בתקופה שהוא סען שמן ההכרח להקציב דבויים ליבוא כשר, להגדלת המג, נה, במקום להקציב דבויים אלה ליבוא חמרי גלם.

נכונה היא. אם אנו מתכוונים להוריד את רמת־החיים, ואני מסכים שיכול להיות הכרח כזה. אך אם הממשלה רוצה שהתושבים ינמיכו את רמת־החיים מרצונם הטוב — מה הדוגמה שהיא עצמה נותנת להם?

לא אציע לקצץ סכום מסויים מן התקציב. אבל אני רוצה לשאול שאלה. דיברנו על כך לפני שנה, והממשלה עצמה הודתה שיש צורך להזמין מומחה גדול שיבדוק את כל הדברים האלה, גם את יעילות המנגנון וגם את ההוצאות. עד עכשיו לא שמענו כל דבר על כך. ואני בטוח בטחון גמור — אינני יכול להוכיח זאת במספרים — שאת התקציב הזה אפשר לצמצם בכמה מיליונים בלי לפגוע פגיעה כלשהי ביעילות העבודה. אם נמנה פעם ועדה לחקירת הדבר — אני מציע את עצמי לוועדה זו.

אני מודה, שהתמונה הכללית של מצבנו הכספי לא תשתנה הרבה אף אם נפחית כמה מיליונים מן התקציב הרגיל, אף־על־פי־כן יש לכך חשיבות גדולה לגבי המסים שעלינו לשלם. אבל אם אנו מדברים על המסים ומחשבים את הסכום שאנו משלמים ביחס להכנסה הלאומית שלנו — הרי עלינו להביא בחשבון שלושה דברים. הדבר הראשון — האומדנות של ההכנסה הלאומית ושל הרכוש הלאומי. קשה לי לבדוק את הדברים, ואינני רוצה לומר שאינם נכונים. אני רק התרשמתי מכך, שההכנסה הלאומית נאמדת ב־240 מיליון ל"י וההון הלאומי ב־400 מיליון ל"י. כלומר — יש לנו במדינה הברוכה הזאת הון לאומי של 400 מיליון ל"י שבעורתו אנו משיגים הכנסה לאומית בסך 240 מיליון. כלומר, כ־60% בשנה מן ההון המושקע. אין בעולם עסקים טובים כאלה. על־כ־לפינים אין דבר זה מחזק את האמון באומדנות אלו — אף כי אינני רוצה לפגוע במומחיותו של ידידי היקר ד"ר גריני־בריס. אני יודע שיש גורם של עבודה, אבל אם גם נביא אותו בחשבון לא ישתנה המצב בהרבה.

השאלה השניה היא — מי משלם את המסים? אינני רוצה לחזור על הדברים שנאמרו על הקר אופראטיבים וכו'. אינני מבין מדוע זה צריך להיות כך. אבל אם נעשה את החישוב לכל וולגותל — כפי שעשו זאת — הרי עלינו להביא בחשבון שהעברים אינם משלמים מסים, שלושה־מאות אלף עולים אינם משלמים מסים, ושישנם שטחים בישוב הוותיק שאין תושביהם משלמים מסים. מילא נופל כל עול המסים על מספר מצומצם הרבה יותר מן האוכלוסיה, וחישוב נטל המסים הוא אחר לגמרי.

ועכשיו — נקודה שלישית: הממשלה עצמה הגי' עה לידי מחשבה, שאולי כדאי להוריד את הדרגה הג' בזה ביותר של מס־הכנסה מ־80% ל־60%. אני שואל: מדוע אין עושים זאת? ביחוד לאחר שאנו מוציאים בדין־וחשבון של שר־האוצר, שההכנסה שתפ' סיד הממשלה על־ידי כך שתוריד את האחוז הגבוה ביותר של מס־הכנסה תגיע רק לכמה מאות אלפי לירות, אבל הנזק שגורמים עשרים אחוז אלה גדול הרבה יותר מן ההכנסה הזעומה הזאת. אנו יכולים להי' ביא לידי הכנסה גדולה פייכמה על־ידי ההורדה הזאת. גם בי יש איזה רגש לצדק, או מה שקוראים צדק סוציאלי. אולם אין להיצמד לדרגה זו, שאינה מכניסה הרבה וגורמת נזק לא רק לעשירים ולבעלי־התעשה,

מדיונים על תקציבים ומדיניות כלכלית. מי יכול לק' רוא את הדין־וחשבון של שר־האוצר ולהתעמק בו בלי רטט. בלי התרשמות מן העובדה שהושקעה עבודה עצומה, נעשו מאמצים גדולים והושגו הישגים חשוב' בים למדי, ובלי הכרת הטרטאגיות שבעובדה השניה — שאין בהישגים כדי לתקן את התוצאות המסוכנות של התקלות והכשלונות בענינים המכריעים? ומי לא ית' רשם מגילוי־הלב שבו מודה שר־האוצר בכשלונות ומן האתררות והאזהרות שהוא מכוון — כלפי מי? כלפי האופוזיציה, כלפי העם? אולי במידה מסוימת: אבל לפי הרושם שלי — קודם־כל כלפי הממשלה עצמה. כלפי מפלגתו וכלפי חבריו. ואמנם, הנואמים האופוזיציוניים בכנסת זו לא היו צריכים להוסיף הרבה על מה שאמר שר־האוצר בנאומו. אולי כדאי לצטט את הדברים שא' מר במקום אחר: „פני־הקרה דקים מאד”...

אם אנו מביאים בחשבון שהפרספקטיבה העיקרית שבפתיחת נאומו היא הבטחון והתקווה התלולים במיסטיקה החדשה ששמה אימפונדרביליה לעומת הע' פרון המחשב — הרי אומר, שאני יכול לעבור לפר' טים מסויימים שכדאי לעמוד עליהם. לפי דעתי, בלי להתעמק עוד בחלק זה של הנושא.

על התקציב עצמו לא ארבה דברים. אפשר שחברי יעשו זאת. בחוגים מסויימים על הציבור מכנים אותו: תקציב אינפלאציוני. אולי כדאי היה לברר פעם גם בכנסת מהי בעצם אינפלאציה. על התקציב עצמו לא כליך קל, לדעתי. לומר שהוא אינפלאציוני, הוא יכול להביא לחיזוק הטנדנציות האינפלאציוניות. אבל אין לומר על התקציב — על־כ־לפינים על התקציב הרגיל, שהוא מתכסה ממסים — כי הוא אינפלאציוני. בענין זה אצטרך לומר מלים אחדות כשנגיע להצלחות הצנע.

אולם אני חייב לומר שהתקציב מנופח מאד. לדע' תי גם התקציב הקודם היה מנופח, ואני חושש שאיש לא יוכל להצדיק את הרחבתו ב־30%. אמנם, יודע אני כמה פופילארי הוא הנושא, ומשום כך לא טוב לומר שיש יותר מדי פקידים; אבל אני יודע גם ששר' האוצר עצמו לוחם מלחמת־תנופה בניפוח המנגנון הממשלתי. אפשר שאני מצטער עוד יותר ממנו על שנוצח שוב במלחמה זו.

דיברו כאן על האוטומובילים. אני השתדלתי לע' שות חישוב בענין זה, ולא הגעתי לסיכום של מיליון ל"י. אינני מחבב לדבר על מספרים, אף־על־פי־כן עשיתי פעם חישוב כזה. אני מוציא מן החשבון 80 אלף ל"י של המשטרה ו־50 אלף ל"י של הדואר. מלבד זה אנו מוציאים להחזקת מכוניות 202 אלף ל"י; לרכישה — קרוב ל־50 אלף ל"י; הלוואות לפקידים לרכישה מכוניות — קצת יותר מ־70 אלף ל"י. בסך־הכל מגיע הסעיף הזה ל־323 אלף ל"י. אני מודה ומתוודה שב' תקציב של 50 מיליון ל"י הרי זה אספ, אבל אני מעלה את השאלה: אם זוהי הדוגמה שנותנת הממשלה להור' דת רמת־החיים? על רמת־החיים מריבים לדבר, אבל עד היום לא הצלחתי להבי' כבדוק מהי הכוונה. מבט' אים זאת באחוזים מסויימים, ופעמים יש רושם שהש' אלה העיקרית היא, אם מקבלים מנה ועומה יותר של קפה, של תה, או של בשר וכדומה. ובכן, רמת־החיים נקבעת על־פי הסכום שאדם יכול להוציא למחיתו. במובן זה אינני יודע אם הפוליטיקה של כסף רב

הממשלה צריכה לשאוף לכך שלא יהיה צורך בהטפה כזאת.

ובכן, הוצאות הייצור נשארו גבוהות כפי שהיו, ויכולת ההתחרות שלנו נשארה זעומה מאד; פרייז'ן העבודה נמוך כפי שהיה. הסכנה הגדולה ביותר היא בהפוש שבין הייצור והתצרוכת, והפרש זה הולך וגדל. אני מצטט דברים אלה מנאומו של שרהאוצר.

הייתי מהסס לדבר על הגרעון במאזן המספרי ובמאזן התשלומים, אולם הדברים ידועים, ולכן אני אומרם.

בוויכוח האחרון אמרתי שאני, כמעט באופן מונח-מאני, חזרתי תמיד לענין השקעות-ההון, ודרר-אגב אני רוצה להעיר הערה לחברי לשעבר, ד"ר סנה. הן חבריו הייבים עכשיו להוכיח שההון מאמריקה לא יבוא, או שלא יבוא במידה מרובה. גם אני יודע שבאמריקה ישנה עכשיו התאפקות לגבי השקעות-הון בחוץ-לארץ בכלל, במזרח התיכון וכו', אבל הסכומים שאנו זקוקים להם, אף-על-פי שהם גדולים — אין להם כל חשיבות במסגרת ההשקעות הכלליות האפ-ריות מצד אמריקה. אני רוצים לקבל את ההון הזה קודם-כל מידי יהודים. ד"ר סנה הציע שניקח את הכסף כאן. ישנם פקדונות. אני יודע זאת, וגם אני אמרתי זאת. אני גיליתי את הסוד שיש גם זהב במדינה, מתחת לקרקע; היכן הוא טמון — אינני יודע. ישנו ויכוח בין באנקאים האומרים שהוא מגיע לסך 25 מילי-יון ובין באנקאים אחרים האומרים שאין הוא יכול לעלות על 15 מיליון; אינני יודע. אני לא מכרתי ולא קניתי את הזהב, ואינני יודע גם היכן הוא מונח. אך דבר אחד צריך להיות ברור: לא נוציא אותו מן הקר-קע אלא אם נעודד את האנשים להשקיע את הכסף הזה. על-ידי משטרה לא תעשו זאת.

ישנם פקדונות, אמצעים פנימיים. אבל צריך להבין, שכיום, כל כמה שמשקיעים יותר אמצעים פנימיים יש צורך יותר במטבע זה. כאן נקודת-ההכבד של הענין, אפשר להצטער על כך, — אבל כך הוא הד-בר. לכן אני טוען את טענתי עד כדי שגעון, ואני יודע שלפעמים קשה לי לומר זאת, ואולי קשה יותר לאחרים לשמוע זאת, אבל זוהי הנקודה שאליה יש לכוון את כל המאמצים והפעולות של הממשלה. שאם לא כן — לא נצא מן הסכך הזה.

לעומת זאת, נכון הדבר שאילו יכולנו ליצור את האווירה המתאימה להזרמת הון בשיעור הדרוש, אפ-שר היה לשנות משהו. אני יודע גם שמשווא בא, אבל יש גרעון, והמספרים של שרהאוצר מראים שגריעון. היה גרעון גם בשנה הקודמת, ונדמה לי שהיה גם גדול יותר. אבל את האווירה הזאת אין יוצרים על-ידי פוליטיקה כלכלית בלבד. אילו היינו יוצרים את הא-ווירה המתאימה, המקנה אמון ובטחון פוליטי להון, כדי שיבוא לארץ — היינו יוצרים את התנאי הרא-שון. אני יודע שאימפורט של חזן בלבד עדיין אינו אומר כלום, אבל זהו התנאי הראשון, ואני מעיז לומר דיום: התנאי הראשון לכל. אילו אפשר היה ליצור את האווירה הזאת, הייתי רואה אפשרות — לא ביום אחד ולא בחודש אחד, אבל במשך חצי שנה — לצאת מן המצוקה הגדולה ביותר, וביחוד מן הסכנות האור-בות לנו במצב הקיים. הקרת דק מאד!

בסיום דברי אני רוצה לומר, כי לא מתוך הלצה

אלא גם לשכבות אחרות. אינני מבין מדוע אי-אפשר היה להפחית את המס בעשרים אחוזים אלה.

אני חייב לומר משהו על הצנע, ולא רק מפני שחבריה-הנסת נפתלי אמר שדיברנו על כך בלעג. אינני יודע למי הוא מתכוון. אני אין מנהגי לדבר בלעג, ובפרט על דברים כאלה. טענתי בשעתו, שהצנע אינו אמצעי יעיל ומספיק כדי להביא לאותה מידה של הפ-לאציה הנחוצה להפחתת הוצאות הייצור שלנו. מי שרוצה להתווכח בענין זה — על-כל-פנים אתי — צריך להוכיח שהצנע צמצם את הוצאות הייצור. אבל הצנע לא השיג מטרה זו. אני טוען שהצנע והפיקוח והורדת המחירים קשורים ביניהם קשר רופף מאד. על-כל-פנים, הורידו את המחירים באופן נומינאלי ב-15%, כמובן — במסגרת האינדקס, וב-15 אחוז אלה יש חלק לא קטן של הורדת האיות. אין ההורדה פו-עלת מחוץ לתחומי האינדקס, ועכשיו בא מס-קניות שקוראים לו מס-מותרות, שהשפעתו היא השפעה אינ-פלאציונית ברורה.

עקיבא גלובמן (מסאי) :

אולי תסביר מה היא אינפלאציה?

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים) :

אני מוכן לעשות זאת, אם כי אין משלמים בעד הצלה, מה היא אינפלאציה? מצד אחד קוראים אינפלאציה להרחבת מחזור-הכסף ללא יחס מתאים לסחורות ולערכים הממשיים. אינפלאציה היא גם עליה במחירים, כלומר — ירידה בכוח הקניה.

גם הרחבת המחזור יש בה משום סכנה, אם היא מביאה לידי עליית המחירים. אפקט אינפלאציו-ני מתבטא בשני דברים: (א) בעליית המחירים הפנימיים, (ב) במסים שאנו מטילים על סחורות שאנו קוראים להם מותרות — ושחלק מהם אינם בגדר מותרות כלל — וצריך לשלם בעדם יו-תר, כלומר: המחירים עולים. הפעולה היא אינפלאציונית במיוחד, מכיון שהמסים המתקבלים מ„מותרות“ אלה אינם מוצאים לייצור, אלא לתצרוכת. (ק ר י א ת ב י נ י ס: וכל שאר המסים) כל מסי התקציב הרגיל מוצאים לתצרוכת, בניגוד לכספים המוצאים כתקציב-ההשקעה.

האפקט השני סמוי יותר מן העין, אבל הוא קיים ופועל, ולדאבוני בכוח גדול, לא רק אצלנו. כך היה באותה אנגליה שהאוקלוסיה בה היא כל-כך מושמעת. שם הצליחו להתחק את המחירים הפנימיים בדרגה של 120% מן האינדקס. אבל כוח המשיכה של השטרלינג מחוץ לאנגליה ירד, עד שהיה הכרח בדוואלוואציה רשמית.

בקשר לזה עלי לנגוע בשאלת הפיקוח על המטבע. אינני יודע אם אוכל להראות על הדרך שהשדלתית להראותה לפני שנה. אם אני שואף למצב שבו לא יהיה מקום לכל הקונטרולות האלה — הרי זה קודם-כל מפני שאין הן פועלות. שרהאוצר יודע זאת כמוני. בשעתו שוחחנו יחד עם עוד אדם אחד, היודע את הנעשה בענין זה במדינה סואליטארית הרבה יותר ממדינת-ישראל. אדם זה הודה שאין הממשלה יכולה למנוע הברחת הכסף וכו'. אין זה מן התועלת להתריע על הדברים האלה. מובן, ופל מאד להטיף מוסר, אבל

הצריך תיקון. לדוגמה: חוק לעידוד הנשקעות הון — השתתפות בוועדה שדנה בחוק הנוכחתי, שה' ממשה לא הראתה די עוז להרחיק לכת כפי שהציעו כמה חברים, ואילו משבא הענין לביצוע הממשי, חושבני שהממשלה הרחיקה לכת ממה שחשבה במס' גרת החוק — ואיני מתרעם חלילה על כך.

בנאומי הזכיר השר, שהסכים להטיל על הממ' שלה סיכון של 40% מן המפעלים החדשים שיקומו. החוק אינו מחייב את הממשלה לעשות זאת, אך המצי' אות הראתה, שבאמת צריך לעשות זאת ולנוכח הית' רונות שיהיו נובעים מהשקעה כזאת הסכימה הממ' שלה לכך.

דוגמה שניה לחוסר עוז — ענין דירוג מס ההכ' נסה. דירוג של 70%—80 אומר ומדבר ללבם של אנטי-רכושנים; אך המציאות מהי אומרת?

א. לא כדאי לבעל העסק לסכן ולעשות עסק, אם הממשלה שותפה רק לרווחים, ואילו במקרה של הפסד הוא לברדו ישא בעול הפסד בכל מאת האחוזים. ובמקרה שכן ירוויח — יתן 80% מן הרווח לממשלה.

ב. הדירוג מכניס דמוראליזציה ופיתוי לעקוף את החוק, וזה לא רק אצל בעל עסקים, הואיל וזה מעדיף פשוט לא לעשות את העסק, אלא אפילו אצל מקבלי עבודה, והשר בעצמו הביא לדוגמה את הסכ' סוך בין משק לפועלי בנין, שדרשו שבהסכם יצויין רק תעריף הלשכה, והעודף ישולם בצורות שונות, כדי לא לשלם מס-הכנסה — לפי ההלצה על "קפלטות" במקום קבלנות.

ג. הנה, אני שותף לבית הרושת לא גדול, המעסיק בערך 50 פועל, והנני יכול להעיר, שאחרי שסרבנו לעשות כל קומבינאציות שהן מסביב לניכוי מס' הכנסה לפי החוק — עזבו כמה פועלים את מפעלנו; כנראה שהסתדרו במקום אחר, שבו לא יצטרכו לתת 50% משכרם לאוצר. וכפי ששמענו מפי שר-האוצר וכפי שכתב, "על המשמר", השכר השחור, שהיה קיים עד כה רק בנין, קיים כיום גם במקצועות תע' שיייתיים ומכל זה אי משלמים מס-הכנסה. ואני אוכל לספר רבות על עניינים כאלה. לפי דברי חבר-הכנסת סנה אתמול — עוד נראה עול במס-הכנסה כלפי מקבלי שכר.

כנסת נכבדה. בלוח-הכסף כתוב, שארבע פעמים תשע הם 36, ותשע פעמים ארבע — שוב שלושים ושש, ואילו לגבי המסים הטבלה היא אחרת. בדרגה של 90% וארבעה חייבים — הסכום אינו שלושים ושש אלא פחות בהרבה; ואילו בדרגה של 40%, ותשעה חייבים — הסכום הוא יותר משלושים ושש.

בטוחני, שהממשלה תקבל הרבה יותר ממס-הכנסה אם תמשיך את הדרגות, שכן במקרה של התחמקות אין הממשלה מקבלת כלום; ובמקרה כשמישהו אומר, לא כדאי לעשות את העסק, או לא כדאי לי לעבוד ולהרוויח יותר — לא רק שהממשלה אינה מקבלת כלום, אלא כל המשק מפסיד תוצרת ותעסוקה, וליותר להי' גיד כמה שתיים אלה — תוצרת ותעסוקה — חשובות וחיוניות לנו.

שר-האוצר אמר: היתה בממשלה מחשבה להק' טין את המאכסימום עד 60%, והוחלט להשאיר את הדרגה הקיימת ולשוב ולדון על כך ברגע מתאים

או לעג דיברתי על האימפונדרבילים. במובן זה אולי אני והחזית המארכסיסטית, למשל, מחולקים בינינו. כי אני יודע שהגורמים הפועלים והקובעים בכלכלה הם קודם כל הגורמים האימפונדרביליים. את הדברים החשובים ביותר אין למדוד במטר ולשקול בקילוגראם מים, ולא מתוך זלזול אני אומר זאת. אבל הדבר האפ' ייני הוא, ששר-האוצר מביא בתורת פרספקטיבה את הדבר הבלתי-ברור והמעורפל הזה, שהוא עצמו אינו יודע מה יהיה בסופו.

אני הייתי אומר, ורק על יסוד נאומי של שר-האוצר, כי במקום לחשוב על אימפונדרביליה, אולי כדאי לחשוב בכל זאת שיש לשנות משהו. אבל לממ' שלה ישנם ששה עקרונות קדושים שהם בבחינת "תו" רה מסיני", שמהם אסור לסטות אפילו סנטימטר אחד. חבר-הכנסת נפתלי אמר, שלפעמים נעשות שגי' אות, ואנשים נבונים לומדים משיאות. אני, שלא חבר-הכנסת בדר, סבור, שהאנשים היושבים בממשלה אינם אנשים כל-כך לא נבונים.

שר-התחבורה ד. רמז:

גם הוא אינו סבור כך.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

לא אמרתי זאת.

פרץ ברנשטיין (הציונים הכלליים):

כך שמעתי, ואני מדבר בשמי.

בסיום דברי אני רוצה לומר בכל הרצינות: עק' שנותה של הממשלה להעמיד פנים כאילו העקרונות שקבעה פעם אינם ניתנים בשום פנים לשינוי, הוא גורם פסיכולוגי, והיא — אולי יותר מכל דבר אחר — בעוכרינו. אנו נתונים במצב שעקשנות זאת, ההכרה של "רק כך" — עלולה להביא אותנו לידי אסון.

אליהו מזור (החזית הדתית המאוחדת):

אדוני היושבי-ראש כנסת נכבדה, הגענו ברוך השם לתקציב השנתי השני במדינתנו, ואם התקציב הראשון היה לפי התיאוריה על שום שהיה הראשון במדינתנו, הרי התקציב השנתי הנוכחי השני מן הדין שיהא מיוסד על הנסיון שקנינו בשנה החולפת. והנה קיבלנו גם דיון-חשבון כספי על מה שעבר, לפי זה הצליח האוצר לאזן את התקציב הרגיל של השנה שעברה ויש אפילו עודפים בהכנסות ממסים וכדומה למעלה מחמישה מיליון ל"י. ברם — מקווה אני שהצ' לחה כזו לא תהא דומה, כמו שאומרים, לאותו ניתוח שהצליח, אלא שהחולה מת.

יפה עשה שר-האוצר, שאת מרבית נאומי על התקציב הקדיש לניתוח המשק הלאומי. יש בלבי הרגשה, ומעידות על כך גם מספר הערות שהעיר, שלנוכח ההכרח לקבל מהמשק מה שהוא מוכרח לפי דעתו לקבל — הריהו משתמש בנימוקים שהוא עצמו יודע שהם נימוקים בדוחק.

כשאני שומע את אנשי הממשלה מדברים על עניינים כלכליים — יש לי תמיד הרושם, שאומץ לבם מפגור אחרי הבנת המצב; בנוגע למצב הכלכלי רואים הם בעינים פקוחות את חומרת המצב, אך לפעמים חסר העוז להסיק מזה את המסקנות כדי לתקן את

האופטימיסטים, 240 מיליון ל"ה, הרי שגדלה רק ב-20% בסך הכל, ואיך אפשר להגדיל את המסים ב-43%? גידול התקציב מ-40 מיליון לקרוב 57 מיליון, עולה על הפרופורציה שגידול האוכלוסיה בשנה האחרונה, והוא מטיל נטל כבד הרבה יותר על האוכלוסיה. הישוב רוצה לקבל את חבלי העלייה, אבל רק בגבול האפשרות. בגלל חוסר חומר גלם וקיצוץ ביבוא הולך המצב הכלכלי הלך ורע מיום ליום, זאת שמעתי באמת גם מפי שר-האוצר שאמר ברורות, שהדרך היא קצת מאד וכן מה שאמר בוועד הפועל הציוני, שאנו מהלכים על גבי קרח וכדומה. אך מאידך רואים ברור השם את הנסים עד היום, הצלחנו עד מאוד אם קלטנו כל כך הרבה עולים, ואין חוסר עבודה גדול ביותר. בנינו גם מפעלים עולים, הקמנו 30,000 יחידות דיור, האינדוסטריה, וכדומה. וזה נותן את האומץ לממשלה לבוא בתכנית זו ששמענו מפי שר-האוצר על תכנית לארבע השנים הבאות, כגון, שני מיליון תושבים, חמישה מיליון דונם קרקע בעיבוד, 64 מיליון ייצוא לשנה, שש מאות ושב"ע עים אלף מפרנסים עם הכנסה לאומית קרוב לחמש מאות מיליון ל"ה, ועל זה יש רק לתת את הברכה, ברכת אמן ואמן. הלוואי שזוכה לכך, ואני תפילה, שאהיה גם אני בין הזוכים לראות זאת כמו עיניהם, וצדק ראש-הממשלה שאמר אתמול, שהצירוב היושב היום במדינתנו זכה וזכה גדולה, שיהודי העולם לא זכו לה.

בתקציב הפיתוח מציע שר-האוצר הכנסה של 35 מיליון ל"ה על-ידי שטרי מקרקעים. כבר היום אנו נמצאים בירידה מתמדת של ערך כספנו, ואם נוסיף עוד 35 מיליון ל"ה על-ידי שטרי מקרקעים, הרי זה יהיה אסון גדול בשביל ערך כספנו. אין אני מסכים לדעת שר-האוצר, ש-35 מיליון שטרי מקרקעים ייכנסו 13 מיליון בתור כיסוי המטבע בעקבות שחרור עורפי השטרלינג. הלא השטרלינגים אינם נשארים בידי האזרח או לרשות באנק אנגלו-סלשיתנה לכיסוי הכסף שלנו, אלא אנו משתמשים בהם ומצייאם אותם בתור מטבע חוץ ליבוא, עד שכל 35 מיליון יהיו הדססה נוספת של לירות ישראליות.

להצביע על מצבנו הכלכלי הקשה, זה כעין פריצה לתוך דלת פתוחה. שר-האוצר בעצמו אמר שברוך כלל צריך להיות אופטימי כדי להצדיק את גודל התקציב; והאפשרות לקבלו מהמשק הלאומי פירושה, שהכרחי להחזיר בקהל הרחב את החרדה הגדולה למצבנו ולעתידנו, ואת ההבנה הכנה שהגנו נמצאים בתקופת מאבק כלכלי מר. בכל זאת מוכרת אני להצביע על תופעה אחת, שיכולה להתפרש וגם התפרש שה כאן בכנסת על-ידי חבריה הכנסת סנה, כאליו זאת היא תופעה של גאות: זוהי הגדלת הפקדונות בבאנק קים. תופעה זו היא לדעתי שלילית בתכלית, שהרי זה סימן לא לגאות כי אם לשפל כלכלי, רבוחי, מהיכן באו הפקדונות המוגדלים בבאנקים, לא מרווחים של בעלי עסקים. כל אחד מאתנו יודע, שהם ירדו בהרבה. הללו הם ההון התחור של המשק, שבמקום להניע את גלגלי העסק הוא בבאנק, מכיוון שהגלגלים שותקו שיתוק חלקי מפאת חוסר דביום. אין מומינים ואין פותחים מכתבי אשרה בשביל סחורה והומר גלם, המח"סנים מתרוקנים מיום ליום ומלאי חדש לא בא, וכך הופכת התמורה של המלוא הקודם במחסן לפקדון בבאנק; יהיה מאד לא טוב, אם הממשלה תראה בספק

יותר. אינני מסכים לכך. לאחר כל מה שאמרתי לעיל, שהנימוק להקטנה הוא, שההכנסה ממס-ההכנסה תוקטן ב-3% והגביה תהא קלה יותר. אם זהו הנימוק — אז צדקה הממשלה, שגלגלה המצב הקשה אסור לוותר אפילו על שלושה אחוזים. אך, כפי שאמרתי קודם, אם יהיה לממשלה העוז הדרוש להקטין את מס-ההכנסה עד לדרגה של 50%, תקבל הרבה יותר ממה שהיא מקבלת היום מ-80%, ותסיר מהמשק כב"לים המפריעים ומעכבים את הפיתוח בארצנו. ואף-על-פי שגם במדינות אחרות גובים כידוע 80% מס-הכנסה, יש הבדל גדול בדיעבד. כשהתעשייה או בית-המסחר כבר קיים, אולי אין מהסלים את העסקים בגלל גובה המסים, לא כן לכתחילה, כמו אצלנו. במדינה צעירה, כשצרכים לבנות בית-חרושת חדש או להתחיל בעסק חדש. והלא הרחבת הכלכלה והבסיס המשקי לשם קליטת העליה הגדולה היא אצלנו שאלת חיים ומוות. והנה אם יהיו הפסדים, הרי בעל המפעל יפסיד הכל, ואם יצליח וירוויח, תיקח הממשלה 80% מהרווח; וזה מתחיל מיד עם רווח שנתי של 2101 ל"ה. ולכן ימשוך ידיו מכל עסק חדש. באופן זה לא יבוא לא ההון ולא היוזמה הפרטית. וגם עכשיו שמענו מפי שר-האוצר שהרחבת הייצור היא ממש שאלה של חיים ומוות. שר-האוצר אמר, שהפוליטיקה הממשית צריכה להיות בכיוון לעידוד הגברת הייצוא והייצור והוא חושב אפילו על הנהגות במס-ההכנסה במקרים אלה. לפי דעתי ניוושע רק על-ידי צעדים כאלה. גם התכנון המעולה ביותר לא יביא מה שביא העידוד למשקיעים הפוטנציאליים. ואני מקווה ששר-האוצר לא שכת להביא בחשבון גם מה שסיפרתי בוויכוח על תקציב הביניים אודות החרשת שקנה איתו יפה ויש לו הנג פוטנציאלי בוכות זה. שהאוצר משלם את הוצאותיו ב-80%.

כל הניתוח של מצב משקנו על-ידי שר-האוצר מביא אותו לקריאה להרחבת הייצור. אחרת נצטרך, כפי שהוא אומר בצדק, להוריד את רמת-החיים. הכרה זו צריכה להביא בעקבותיה שינוי יסודי בפוליטיקה הכלכלית שלנו. עידוד מעשי לכל אלה שיכולים להניע את גלגלי המכונה שתרחיב את הייצור. גם כאן העוז מסגר בהרבה אחרי ההכרה הנכונה. שר-האוצר אמר, שההכנסה ממסים ישירים תעלה ותגדל ב-43 אחוזים לעומת ההכנסה שבשנה הקודמת, וזה על-ידי הרחבת הגביה. היינו, שגידול הוצאותיה של המדינה נה מוצדק מטעם גידול האוכלוסיה וגידול ההכנסה הלא-אומית. לפי דעתי אין דבר זה אפשרי. כלום אפשר לגבות מסים מעולים חדשים, אפילו מאלה שכבר עזבו את המחנות? הלא ברובם אינם אלא צירננים שאינם משלמים מסים. ביניהם מספר רב של נכים, זקנים וכיוצא בזה. ואותו משגה אנו עושים בחשבון של מחזור המטבע שלנו, אם עושים החישוב לפי מספר כל החושבים.

ועכשיו בעין ההכנסה הלאומית. אינני יודע, מי צדק בחשבוננו. כפי שמסר לנו שר-האוצר, הרי לפי ד"ר גרינבוים ההכנסה הלאומית היא ממאתים ועשרה מיליון עד מאתים ועשרים מיליון ל"ה. לפי חשבון אח"רים, אפילו עם תשלומים לצבא ולמשפחות החיילים, היא 240 מיליון ל"ה. ועכשיו, אם אני לוקח את הסכום של השנה שעברה לפי הגאומע על תקציב השנה שעברה מיום י"ז סיון תש"ט, יוצא, שההכנסה הלאומית היתה או 200 מיליון ל"ה, ואם כעת היא, אפילו לפי

את הרשיון מהאוצר. החרשון הישראלי לא יכול איפוא לעמוד בהתייבותו, ושמה הטוב של הפירמה הישראליה הוכתם ועליה היה לשאת בתשלום פיצויים בעד הפסד שהספקים הזרים סבלו בהסתמכם על הפירמה הזו ועל ההבטחה שניתנה על-ידי שלטונות ישראל. לריק בזבזו זמן, כסף, עבודה ונייר. לוח הייצור וההספק של החרשון הופרע חמורות.

אני בטוח ששר-האוצר, שהוא גם שר-המסחר והתעשייה, ימצא פתרון מתאים, שדברים כאלה לא יישנו בעתיד במדינתנו.

יוסף אפרתי (מפא"י):

כנסת נכבדה, בהרצאת שר-האוצר היו שלושה חלקים: (א) תיאור המצב כמות שהוא; (ב) חכמת פעולה לשנה הקרובה; (ג) כמה מלים של הערכה, כיצד נצא מן הסבך. אני מחשיב מאד את החלק השלישי. כי גורלו תלוי קודם-כל באותה קשיות-עורף שיגלו האנשים שיקבלו עליהם לבצע את המשימה.

בתקופת ימיה-הפגרה ניתנה לכמה מחבריה-הכנסת הזדמנות לסייר את הנגב. התרשמותם למראה-עיניהם היתה עזה: עשרות ישובים חדשים בדרום-הארץ; מאות ואלפים בני-ידיור למתיישבים מפוזרים בכל רחבי עיר-הנגב, באר-שבע, העומדת בהתפתחות; צינור-המים המשתרע על פני עשרות קילומטרים בנ-גב הצפוני, הדרך המתוקנת לאילת, המים המתוקים שנמצאו בסביבתה, ובניית אילת כשהיא לעצמה — כל זה מעיד על קצב הבנין המתנהל בארץ הזאת, שהי דו אינו נשמע בבית הזה. הייתי מציע לחברים רבים לעבור בארץ לארזה ולרחבה ולשאוב עידוד ואמונה שאנו, בכוח הרצון והאמץ, נוכל להתגבר על כל הקשיים שלפנינו. והישיבים אינם מעטים. קלטנו השנה מאה וחמישים אלף עולים; עשרות אלפי חיילים משוחררים נקלטו בעבודה; הוקמו עשרות ישובים חקלאיים, ובקרוב יגיע מספרם למאות. הייצור החקלאי גדל ב-50%, וגם הייצור התעשייתי גדל — אם כי לא בשיעורים כאלה. התנועה הקבוצתית קלתה בקבוצות תינו הוותיקות עשרת אלפים נפש. ואף-על-פי שכולנו יודעים שלא נפתרו כל בעיותינו הכלכליות אין לזלזל בהישגים שהושגו, בהמשך השנה הקרובה נשיג הישגים נוספים.

לפנינו שלושה תקציבים. התקציב הראשון הוא תקציב-המדינה הרגיל, המתאזן. והרי גם בענין זה היו בתחילת השנה רואי שחורות והיום הם מודים שנתבדו. אולם הממשלה הביאה לפנינו הפעם תקציב רגיל, העו"ל אמנם ב-30 אחוז על התקציב של השנה שעברה, אבל הוא יישמש לסיפוק צרכי אוכלוסייה שגדלה אף היא ב-30% ויותר. התקציב מאוזן, והכנסותיו בטוחות. הכל מרגישים שאם הציבור ייענה והממשלה תדע לגיבות את המסים בדרך היעילה — תגדלנה גם ההכנסות.

תקציב-הבטחון לא הובא לפני הכנסת ולא און בחלקים מסויימים עם התקציב הרגיל. לדעתי עלינו לחפש את הדרכים, כדי לאזנו על-ידי הגדלת השתתפותו של התקציב הרגיל בתקציב הבטחון כלומר — על-ידי מילואות פנימיים וגיוס כספים ממקורות שונים בארץ. מגמתנו בוועדת-הכספים צריכה להיות, להגיע סוף-סוף גם לאיזון תקציב-הבטחון.

זונת האלה כעין אפשרות לממן את התקציב ולדלות מן המקור הזה. להיפך, צריך לדאוג לכך שהפקדונות האלה ימלאו את תפקידם המשקי שמילאו אותו קודם; זאת אומרת, להיפך שוב להון חוזר, שניע את הגלגלים של מכונת הייצור ששר-האוצר רואה בה בצדק את האפשרות היחידה לקיום רמת החיים או הגדלתה.

גם גידול הפקדונות באגודות השיתופיות אינו סימן של גיאומה, אלא בחלקן אותה התופעה שעליה עמתי קודם, ובחלקן חסנונות מאין-כירורה של מקבלי עבודה או משכורת, שמטטר הצנע אינו נתון להם אפשרות להוציא מה שהרוויחו.

התקציב הוא נפוח מאד ולכן קשה לי לדרוש עוד הוטפות, שלפי דעתי צריך היה להוסיף ובפרט למשרדי הדתות, הסעד, הבריאות ועוד. שמענו מפי שר-האוצר, שהממשלה רוצה לעזור בבנין הארץ בשתי דרכים כאחת: על-ידי ההון הפרטי והיוזמה הפרטית, ועל-ידי ההון הקאופראטיבי והציבורי ולתת לשניהם זכויות שוות. ועל-כך כבר עמדתי לפני שנה, שאין לאפשר עדיפות במסים לקאופראטיבים, ואסור שבמטטר הכל-כלי שלנו יהא איזה סקטור שהוא פטור ממסים, או ייהנה מהנחות במסים.

ולבסוף, כדי לתאר לפניכם את הביורוקראטים של פקודי הממשלה והפרוטקציניזם של סוציאליזציה וסוציאליזציה, אקרא לפניכם מה שמוטר הירחון "התע" שיה" מס' 3.

דוגמה א': עולה מבריטניה יש לו הון מסויים ניכר למדי, שאפשר להעבירו לישראל, בהתאם לתקנות הבריטיות, רק בצורת יצוא. הוא הציע לפירמה של חרשתנים ישראלים, לספק להם סחורות מבריטניה תמורת לירות ישראליות. החרשתנים הגישו בקשה לרשיון-יבוא; המיפקח אישר את הבקשה, כיון שהסחורה המוצעת היא חומר גלמי דרוש, המחירים הגונים וכל פעולת התעברה הנה "יבוא ללא תשלום". לאחר 5 שבועות דרש האוצר הוכחה לקיום החשבון בבריטניה וזהות בעלי עם העולה הנ"ל. ההוכחות הומצאו כעבור שבועים, ולאחר 10 ימים דחה האוצר את הבקשה לרשיון-יבוא והעברה, בנימוק, שצריך לבצעה במוזמנים.

הצעתו זו של האוצר אינה יכולה להתקבל על-ידי העולה, כי פירושה ביצוע פעולה בלתי-חוקית לפי חוקי המדינה, בה נמצא הונו. עובדה זו ידועה יפה לאוצר; ואם למרות זאת ראה לתפוס עמדה בלתי-רגילה זו — מדוע לא דחה את הבקשה מיד, במקום לבקש ההוכחות שאינן נחוצות?

דוגמה ב':

חרשון ביקש רשיון-יבוא לחמרי-גלם הדרושים למפעלו. לאחר הבטחת המפקח והאוצר להעניק לו רשיון ומטבע זרה לפני סוף החודש, החם היצרן על חרזים עם פירמות זרות. 4 ימים לפני תום החודש אישרו שני המשדרים הללו שנית את הבטחותיהם שבעל-פה, להעניק רשיון ומטבע זרה, ואף האיצי בחרשתן להניין על-ידי מברק מקום-מטען באניה. לאחר 6 ימים הרי דיע האוצר למבקש, שאף כי אינו מסרב להעניק את הרשיון, לא יוכל לספק את המטבע הזה הנדרשת אלא בחודש הבא. כעבור חודש — סירב האוצר לחלוטין להוציא גם רשיון וגם מטבע זרה. בעלי החווה הזרים ניסו להתערב לטובת לקוחותיהם הישראליים, כדי לקבל

ספק שכך הוא הדבר גם ביחס לתקציב התעשייתי, תקציב התחבורה ותקציב התיירות, שבכולם מושקעים כמעט כל כספי הפיתוח, חוץ מסכום לא גדול שמשקיעים בעינים בבנינים מסויימים, שעל הכרחיותם אפשר להתווכח.

לא אתעכב על כל תקציבי הפיתוח. ברצוני לדבר על אחד התקציבים, שאני קרוב לו במעשה ובמחשבה יומיים — תקציב הפיתוח החקלאי. שר-האוצר הזכיר, שתכניתנו היתה להעביר השנה להקלות 25 אלף משפחות, כלומר — 90 אלף נפש. אילו היינו מגשימים תכנית זו, היינו תורמים בלי ספק את התרומה הגדולה ביותר ליישוב המחזור הכספי שלנו, לפרודוקטיביוציאה של המהונים, להגברת הייצור, ואולי להתחלת נסיון של חיסול המחנות, כיוון ש-90 אלף הנפשות שיבואו לתקלות יוכלו ליצור מקורות עבודה לאנשים נוספים רבים בשירותים ובתעשייה. מפעל זה הוא רב ערך, ועליו אני רוצה להתעכב.

ברצוני לומר לחברי-הכנסת סנה ולחבריו, כי אני אינני יודע היכן הם שממוני-החוב; אינני יודע איך למצוא אותם. אני יודע שיש לנו מטמון אחד גדול — האדמה, והיא תיגאל לא בידי אותם בעלי-היכולת שפנה אליהם ד"ר סנה, כי אם בידי הכוח החלוצי שגאל אותה בעבר ומוסיף לגאלה גם עכשיו. הייתי מציע לתבריו של חבר-הכנסת סנה להצטרף לביצוע מפעל רב ערך זה, כדי להציעו יחד עם המדינה, בכוחה ובכוח הציבור שבארץ, אם הם יתנו יד למפעל זה, אני משוכנע שראו בעינים אחרות את ההישגים שלנו, ולדבריהם יהיה טעם אחר.

החקלאות לא הכיובה. החקלאים בקבוצות ובמיר שבים, שנטו שכם למפעל ההתיישבות במשך שנים, מוכנים להטות שכם לביצוע מפעל זה.

מפעל זה מצטרף משני חלקים והם: א) התיישבות חדשה, שתכלול מחצית מן המתיישבים, מן החלק שילך לקבוצות ולמושבים הקיימים, ב) תכנית פיתוח סביב המשקים האלה באזורים התיישבותיים, שתבוצע בידי שמונת אלפים פועלים בערך ותכלול כעשרים וחמשה אלף נפש. הם יגורו במחנות באזורי ההתיישבות. הם יפתחו את האזורים האלה, יפתחו את החקלאות, יכשירו מקומות-התיישבות לעצמם ולא לה שירצו להתנייב שם, ירחיבו את האפשרויות להגדלת הייצור בממדיים גדולים בשתי השנים הבאות.

אם אנו מעוניינים באייתלות במערב — ואני אור מר גם באייתלות במזרח — הבא נגדיל ונגביר את הייצור שלנו. נעשה את המאמץ הגדול הזה. זוהי אחת התכניות, שאם נתמסר לה כולנו, כל הצדדים, בנאמנות, נגשים אותה. זוהי תכנית אפשרית. הכספים לבני צוע תכנית זו כוללים בתקציב המוצע. דרוש ארגון, דרושה עזרת החבר הוותיק, דרושה הדרכה חברתית מקצועית. כל מי שרוצה לעזור למפעל הזה — ברוך יהיה. ואולי ירצו לעזור למפעל זה לא רק חקלאים, אלא גם תבריים צעירים ממקומות שונים, וכולנו יחד נבצע את התכנית החקלאית.

ביצוע התכנית הזאת יביא להגדלת התיישבות, או לפחות להגדלת האוכלוסיה באזורי התיישבות. באזורי התיישבות נמצאים כיום כ-120 אלף נפש, ואם נוסף עליהם עוד 80 אלף נפש, אלה שהוכרתי אותם קודם — יביא הדבר לשינוי של כל הסטרוקטור

התקציב השלישי הוא תקציב הפיתוח. זהו התקציב העיקרי, שרק הוא יוכל להביא אותנו להגברת הייצור לשם היוזק משק-המדינה, ועלידי כך להגדלת ערכו של התקציב בכלל וצמצום תלותנו בדכויים מן החוץ, לחיזוק עצמאותנו ולא-יתלותנו במערב וב-מזרח גם יחד.

הניתוח שניתה חבר-הכנסת סנה את הוצאות תקציב-הפיתוח בשנה החולפת איננו מדוייק. קודם כל הוצאו מתקציב זה 40 מיליון ל"י (ולא 32 מיליון, כפי שאמר) מתוך 55 מיליון ל"י, והם מהווים 75 אחוז של כל תקציב הפיתוח. החלק שלא הוצא מצטרף מכספים שהוקצבו בעיקר לשיכון הוותיקים, שערכו לגבי הפיתוח אינו גדול כל כך, ומכספי המילוח האמריקאני שלא הגיעו עד סוף שנת התקציב, והם יגיעו בתחילת השנה הזאת.

בהודמנות זו אעיר הערה קצרה על השיכון ביישובים הקבוצתיים. מזמן לזמן מרבים דברים בענין זה. אמנם, הקבוצה מעולם לא פונקה בעניני שיכון; בשנה שעברה עמדה התנועה הקבוצתית במאבק קשה עם המוסדות המיישבים על מילוי הצרכים המינימאליים של השיכון למען הקליטה, ואין כל ספק שהשיכון הוא אחד התנאים המכריעים בקליטה ובמשק הקבוצתי; אולם עלינו לעשות את החשבון עד סופו במשך השנה שעברה נבנו במשק הקבוצתי ארבעת אלפים יחידות-דיור — צריפים, צריפונים ובגני-קבע — בשביל עשרת אלפים או אחד-עשר אלף עולים. אמנם, אין זה דיור משיע רצון, אולם הוא מבטיח את הצרכים המינימאליים. מן התקציב שאושר לשלושה חדשים על חשבון שנת התקציב החדשה, הוקצבו למי עשה כספים לבניית יותר מאלפים יחידות דיור לעו לים מבוגרים ומאות יחידות-דיור לקליטת נוער עולה. כיום הודיעו לנו שמוכנות עוד אלף וחמשים-מאות יחידות-דיור למבוגרים ונוער, כלומר מובטח דיור נוסף לעשרת אלפים עוד אחד-עשר אלף עולים, שייקלטו במשך הקבוצתי בזמן הקרוב. אם כי היה מאבק קשה צריך להודות שהתקדמנו בענין זה, ושאלה הדיוור שוב אינה עומדת כיום על הפרק כתביעה כלפי הממשלה ולמעשה ישנם קשיים נוספים, שאינם תלויים בממשלה: חסרים כוחות עבודה וביצוע, ובזמן האחרון יש גם מחסור בחמרי בנין, נתרכו בביצוע השיכון, ואל נרבה לדבר כשמי על הפליג בענין זה.

רצוני להתעכב על תקציב-הפיתוח לשנה הבאה. בתקציב זה הוקצבו כספים 45 אלף יחידות-דיור לעולים, ואין כל ספק שיש לראות תקציב זה כתקציב-פיתוח. שר-האוצר הדגיש ש-15 אלף נפש מתקיימים במחנות מהכנסות שיש להם מעבודה מחוץ למחנה, ואני משוכנע שאילו יוכלנו להוציא אנשים אלה אל מחוץ למחנות ולתת להם שיכון, היה חלק גדול מפרנס את עצמו והיה נכנס למעגל המפרנסים — ועלידי-כך היה מגביר את הייצור בארץ.

45 אלף יחידות-דיור תיבנה המחצית בהתיישבות החקלאית, וכל אדם מבין שלא יתואר ישוב עולים ללא דיור; ובצדק יש לצרף את הכספים שהושקעו בדיור לחקלאים בתקציב החקלאי בתכנית-הפיתוח, ואז יעלה התקציב החקלאי מ-11.5 מיליון ל-21.5 מיליון; כלומר — לשליש מכל התקציב. תקציב זה יאפשר לכוון עליה של 10—12 אלף משפחות ליישובים חדשים. אין

דיברתי על חלק מתכנית-הפיתוח הקרובה ללבי. אני בטוח שגם חלקים אחרים, כלכליים, יכולים לתת את הלקס ולהצטרף לתכנית אחידה, גדולה, לחיסול המח"נות. אילו היתה התעשייה מגלה אינציאטיבה כחכ"לאות וכל חלקיה-הכלכלה היו מצטרפים לתכנית אחת רחבה, והיינו משקיעים יחד את מיטב כוחותינו לחיי סול המושג מחנות בישראל — היינו יכולים לעשות זאת. זהו שבבילגו היום אחד הדברים ההכרחיים ביותר.

אנשי המדע, שעלו על הבמה הזאת לפני, הוכיחו, כל אחד על-פי דרכו, עד כמה קודר מצבנו לעתיד ועד כמה גדולים הקשיים שלפנינו, אולם כל אחד מאנשי-המדע ביטל את הנחות הברו. אני מאמין בדרך של פעולה מעשית. אניני יודע אם התכנון לשנים אפשרי הוא, אבל כל תכנית מעשית שתבוצע במאמץ חלוצי של הציבור תוליך אותנו קדימה.

אל נא ניתן יד להפחדה באינפלצציה. קראתי את דברי הדי"ר גרנות באחת המסיבות של ציונים פרוגרסיביים, וגם הוא דיבר נגד הסכומים הגדולים המוצאים לפיתוח. מי כד"ר גרנות יודע להעריך את המפעל החקלאי שהוא עצמו משתתף בו מטעם הקרן קיימת לישראל?

מן הראוי שכל החברים יבינו, כי במידה שתקציב הפיתוח יתמלא במלואו, במידה שנוכל להגדיל את הייצור, נפחית את סכנת האינפלצציה ונבכיר את כוחנו. בתקציב-פיתוח זה תלויים אולי גם התקציבים הקודמים וגם איוון התקציבים בעתיד.

הכנסת, הציבור והממשלה יכולים לסייע לכך. אם נעשה זאת, אני מאמין שנתגבר בשנה הבאה על המצב. בטוף השנה נחזור על אותם הדברים הנשמעים כיום בפי כל לגבי השנה שחלפה וכל אחד יאמר שהשגנו הישגים גדולים במשך השנה הזאת. אני מאמין שגם בשנה הבאה נשיג הישגים גדולים — אם נעשה את המאמצים הדרושים.

ג. הצעות לסדר-היום

(ארגונים ומצבם של רופאי-המדינה)

המגינה על האינטרסים הפרופסיונאליים של חבריה. התקנון של ההסתדרות הרפואית מגדיר את תפקידיה כהסתדרות מקצועית. בכל שנות קיומה ניהלה ההסתדרות הרפואית משאומתן עם מוסדות רפואיים, ישוביים וממשלתיים שונים ביחס למשכורת הרופאים; היא כרתה חושים קולקטיביים וקבעה חוקת עבודה.

עליד ההסתדרות הרפואית בישראל קיימים ארבע גוונים מקצועיים שונים, כגון ארגון רופאי "הדסה", ארגוני רופאים בקופות חולים שונות, ארגון רופאי עיריית תל-אביב, ארגון רופאי בית-החולים של העירייה בהיפה, ואיגודים מקצועיים שונים.

עם קום המדינה התארגן על-ידי ההסתדרות הרפואית בישראל ארגון רופאי המדינה, שהוא ארגון משנה של ההסתדרות הרפואית המווה גיש מאורגן בציבור הרופאים.

בהתאם לתקנון ההסתדרות הרפואית, ועל-יסוד החלטות של כל רופאי המדינה בתי מועצות ארציות

ה של הישוב באחווים מסויימים, לפיזור האוכלוסיה ברחבי הארץ וישוב במקומות שעדיין אינם מיושבים, או שישובם דליל מאד. על-ידי-כך אננו יכולים להרים את קרן החקלאות. ועלינו לעשות את כל המאמצים כדי להגיע לכך.

ברצוני לומר משהו על המועצות האזוריות כשהן לעצמן. במשך השנה הזאת אושרו שמונה-עשרה מרצות אזוריות, ובמשך החדשים הקרובים יאושרו עוד מועצות אחדות. מספר המתיישבים, כפי שאמרת, הוא 120 אלף נפש, ושטח הקרקע שברשותן — כשני מיליון דונם, באזורים שונים בגבולות הארץ. הם מתכוננים עכשיו לקלוש עולים נוספים, כדי 80—90 אלף נפש. אמנם, המועצות הללו לא הוקמו רק עכשיו. קדמו להן ועדי הגושים, ויש להם מסורת של פעולה, אולם כיום זוהי דמות שלטונית נוספת במדינת-ישראל, ואני אומר כי למועצות הללו ישנם תפקידים גדולים, ולא רק מוניציפאליים. תפקידהן הם גם תפקידים של עזרה הדדית, פיתוח השממה, שמירת גבולות, קליטת העוילים, וכל התפקידים האלה אינם קלים.

אני פונה אל הממשלה ולכל שר בממשלה, שיערייכו את תפקידי המועצות הללו לפי מעמדן במדינה. העולים למקומות אלה מתרחקים מן המרכז. נשתדל אנו, לפחות, לא להרחיקם מעלינו ביחסנו ובגישתנו. נעשה כל מה שאפשר שהמועצות האלה יוכלו לפעול כראוי.

נעשתה חקירה על ההוצאות המוניציפאליות במרצות הללו, והוכח שכל תושב במועצה כזו נושא בהוצאות מוניציפאליות הגדולות פי שנים מאלו של תושב בעיר גדולה או קטנה. סך כל ההוצאות המוניציפאליות של המועצות האזוריות מגיע ל-2,300,000 ל"י, מלבד החינוך. עזרת הממשלה למועצות אלו קטנה מאד.

תכנית זו, שעליה דיברתי, זקוקה לעזרה רבה מכל הצדדים. המועצות יכולות למלא בה תפקיד חשוב מאד, אולם הן זקוקות לעזרה, והן ראיות לה.

היו"ר י. בורג:

רשות-הדיבור להצעה לסדר-היום, בדבר מצבם של רופאי המדינה והתנגדות הממשלה להכיר בארגון גם ולהעלות את שכרם — לחבר-הכנסת גיל.

יעקב גיל (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, אנשי כנסת הנכבדים. אני מציע לכנסת לקבוע על סדר-יומה דיון בענין יחסה של הממשלה לרופאי המדינה ולהסתדרות הרפואית בישראל. הבעיה הזאת היא חשובה גם כשלעצמה, וגם טיפוסית למהות המשטר בארצנו.

אמסור בקצרה את העובדות והנימוקים המחייבים לקיים דיון.

רופאי המדינה מאורגנים בהסתדרות הרפואית. ההסתדרות הרפואית היא איגוד מקצועי הכולל את כל ציבור הרופאים בארץ, על כל סוגיו וחוגיו, ומגן על ענייניו המקצועיים. ההסתדרות הרפואית בישראל קיימת 39 שנה, ומאז היווסדה פעלה כהסתדרות מקצועית

העובדים להכריז על עצמה כמגינה על זכויות העובד-
דים. הסתדרות העובדים אינה יכולה לפעול נגד רצונם
החפשי של הרופאים. במגמה לשבור את איגודם המקי
צועי, כשם ששיברה ועודה משברת איגודים אחרים,
כאשר אין היא יכולה לחתור מבפנים.

על הכנסת לדאוג שיתקיים חופש האיגוד המקצועי
בישראל, ולדון אם הממשלה היא נבחרת העם הדואגת
לכל הציבור ולחופש האזרח, או שהיא סניף של הסתדרות העובדים בישראל.

שר-האוצר א. קפלן:

כנסת נכבדה, זוהי הוכחה נוספת לכך, איך מנצלים לים לרגל חוסר תקנון את במת הכנסת למטרות מפגלגתיות טהורות והרסניות.

שר-החוק מ. שרת:

בלתי טהורות!

שר-האוצר א. קפלן:

אני מציע, לא לקבל את הצעת חבר-הכנסת גיל ולאפשר לממשלה לנהל את המשאומתן, ואם יהיה צורך תביא הממשלה את השאלה לכנסת או לוועדה מתאימה. אילו היתה זו רק הצעה לסדר-היום בלי כל הנאום ששמענו, הייתי מסתפק במלים מועטות אלה. אך דברי חבר-הכנסת גיל מחייבים אותי לעוד כמה הערות.

התעוררה כאן שאלה נכבדה: חבר-הכנסת גיל דיבר על התפקיד הקדוש ביותר שהרופאים ממלאים. אנשים הממלאים את התפקיד הקדוש ביותר במדינה, מכריזים שביה. ועל השביתה בא להגן דווקא נציג הציונים הכלליים. אגב, גם זוהי שאלה שנצטרך פעם לברר, אך לא בזמן הריחתה. אנו עומדים לפני שורה של תביעות מחוגים שונים של עובדים; ולא רק מרופאים. כפי שאתם יודעים מהעתה נות — מלבד הרופאים באו גם המורים, השירות הממשלתי ועוד ועוד בדרישותיהם.

לא נכון, שהממשלה סירבה להיכנס לדיונים. אנו הודענו, שעם גמר ההשבחה של כל סוגי העובדים נשוב לדון בתביעות של הסוגים המיוחדים, בעלי המקצועות החפשיים, תביעות המגדילות עוד יותר את הוצאות המדינה. תהיה לי עוד אפשרות לדבר על כל אלה, שמצד אחד תובעים קיצוצים, ומצד שני, כדי להרוויח קולות, דורשים להוסיף ולהוסיף!

זה כבר שנה וחצי שאנו עומדים לפני בעיה קשה של דירוג העובדים והכנסתם — לזה אנו קוראים השבחה — בדרגות השונות. בכל משרד ומשרד היו ועדות משותפות של עובדי המשרד ושל הנהלת המשרד, התקיימה שורה של ישיבות עם ועד עובדי המדינה, שנבחר עליידי כלל העובדים והמייצג גם כיום את כל עובדי המדינה, ואף מסוג אחד לא קיבלנו הודעה שהוא רוצה לצאת מארגון זה, אלא שיש גם הרוצים ליהנות גם מאלה וגם מאלה, ואנחנו עומדים עדיין באמצע הפעולה הקשה מאד, לדירוג העובדים וקביעת שכרם. לעתים קרובות אני איש ריב ומדון גם למשרדים, גם לעובדים ולנציגי העובדים. אנו עומדים לפני גמר פעולת ההשבחה, אך כבר

15 במאס וב-2 באי שנה זו — פנה הוועד המרכזי של הסתדרות הרופאים, בשיתוף עם ועד רופאי המדינה, לוועדת השרים לעניני המנגנון, בהצעות ברורס לדרגת המשכורת של הרופאים.

ועדת השרים הודיעה להסתדרות הרופאים ול-ארגון רופאי המדינה שאין היא יכולה לנהל אתם משאומתן — יש תעודות עליכך; ותנהל משאומתן עם איגוד עובדי המדינה, שהוא איגוד מקצועי, עליידי הסתדרות העובדים הכללית.

הממשלה לא ענתה לשום הצעה של הרופאים לתיקון דרגת משכורתם. אחרי פניות שהלכו וגשנו במשך שנה וחצי, ודהתה את ההחלטה לזמן בלתי מוגבל.

או לא נשאר לרופאי המדינה אלא לאחוז בנשקם האחרון ולהשתמש בכייתה. אתמול נתקיימה שביתה שהשתתפו בה כל רופאי המדינה — גם רופאים חברי ההסתדרות, גם רופאי קופת-חולים וגם מורי הפאולטה הרפואית של האוניברסיטה העברית.

ההסתדרות הרפואית וארגון רופאי המדינה הודיעו לממשלה על השביתה קודם לכן, אך לא נענו כלל. אנשי המקצועות החפשיים אינם ממהרים לשבות! כמה עסקנים של ההסתדרות — ושמותיהם שמורים אתי — איימו לפני השביתה וביום השביתה על הרופאים השוכחים שיפטרם אותם אם ינסו לשבות; אך הם לא הצליחו והשביתה היתה מלאה.

יעקב גלובמן (מפא"י):

מאימתי הציונים הכלליים שמחים כליכך לשבות תות?

יעקב גיל (הציונים הכלליים):

אנחנו רוצים להשמש בנשקך; היום אתם המעבידים הגדולים ואנחנו העובדים. אתם הפכתם לטרסטים המעבידים הגדולים ביותר, ועלינו להגן על עצמנו מפניכם.

נשאלת השאלה האם יש בישראל חופש האיגוד המקצועי והאם יש רשות לאנשים בלתי מפלגתיים העוסקים באחד המקצועות הקדושים ביותר לאנושיות — ברפואה — להתאגד באופן חפשי לפי הבנתם ומצפונם, או שבמדינת-ישראל כופים ציבור שלם להתארגן לפי רצון אחרים. האם כרטיס מפלגתי עדיף מהכשרה מקצועית, מכשרון, ומאחריות ציבורית?

הסתדרות העובדים הכללים פרסמה גילוי דעת בו היא מודיעה שהיא רואה את עצמה כנציגה יחידה המוסמכת לדאוג לענינים המקצועיים של רופאי המדינה. נשאלת השאלה ממי היא קיבלה את הסמכות לכך; האם מציבור הרופאים? כל זמן שציבור הרופאים לא מסר לידיה את הסמכות לדבר בשמו, אין היא זכאית לראות את עצמה כנציגה שלו!

הסתדרות העובדים טוענת שהסתדרות הרופאים בישראל מורכבת מרופאים בעלי „מעמד סוציאלי מגי וון". יש לציין ש„המעמד הסוציאלי המגוון" אשר נמצא בהסתדרות הרופאים, נמצא ביתר שאת בהסתדרות העובדים. בהסתדרות העובדים ישנם שכירים, ישנם עובדים עצמאיים — כמו חברי הקואופראטיבים — וישנם מעבידים וטרסטים מנופוליסטיים גדולים, כמו „המשביר" ו„סולל בונה"; אך אין זה מונע מהסתדרות

— הצעות לסדר-היום (קפלן, לוביאניקר, פנקס, גלובמן, בורג, גיל) —

ידו לדון, בין יתר בעיות המשכורת, גם בבעיית המשכורת של הרופאים שהם עובדי המדינה — הריני מציע שהכנסת, בהתחשב עם כך שוועדה זו עומדת לדון ולטפל בענין זה, לא תחליט כרגע על כל הבעיה הזאת ותהכה עד אשר ועדה זו תסכם את המלצותיה. אני מציע זאת מתוך הנחה שוועדת-משנה זו תשמע את נציגות ארגון הרופאים שהם עובדי המדינה. אינני דן עכשיו בכל יתר הבעיות שהוצגו כאן. אני יודע שגל זה של רצון להעלות את המשכורות הוא גל זדוני ומסוכן.

קראתי בעתונות שוועדת-שרים קיבלה את נציגי הסתדרות המורים. חלק מן המורים הם עובדי המדינה ומקבלים גם שכרם מקופת המדינה. חלק מן המורים הם ספק עובדי המדינה וספק עובדי הרשויות המקומיות. אם ועדת-השרים קיבלה את נציגי המורים, היתה צריכה באותו סטאטוס לקבל גם את נציגי הרופאים. לא שמעתי כאן אם אמנם נתקבלו גם נציגי הסתדרות הרופאים. בשאלה זו הייתי מבקש הסבר מפי שר-האוצר, כי אני חושב שאנו הייבים לדון דין אחד לגבי כל הארגונים הפרופסיונאליים; מה שנאה למורים — נאה גם לרופאים. כולנו חייבים למנוע לא רק שביתות כי"א גם איומי שביתות.

מכיון שלא נתברר לי מה התרחש באמת במשא ומתן זה, הריני מציע לדחות את ההצבעה בענין הנידון עד אשר ועדת-המשנה של ועדת-הכספים תוכל לסכם את המלצותיה ולהעבירן לשר-האוצר.

עקיבא גלובמן (יו"ר ועדת-העבודה):

הצעתי היא פשוטה: אם חברי-הכנסת גיל מסתפק במה שאמר חברי-הכנסת פנקס, לא נצביע; אם אינו מסתפק בכך, יש להצביע את הצעת שר-האוצר. זה לא יפריע לשום ועדה בכנסת לברר דבר זה או דבר אחר שהוא בגדר סמכותה.

אולם ברצוני לומר שאני מפסק פסק רב — זו לא הפעם הראשונה, שלצערי, ישנה משום-מה התנקשות ביני וביני חברי-הכנסת פנקס, כיושבי-ראש של שתי ועדות — אם אמנם ענין זה הוא בגדר סמכותה של ועדת-הכספים. אינני דואג לתעסקותה של ועדת-העבודה. אולם כל המסכת הזאת היא בהחלט מתפקידה של ועדת-העבודה.

היו"ר י. בורג:

כבר היה תקדים כזה, ולפיו יכולה ועדת-הכנסת לקבוע לאיזו ועדה שייך הענין הנידון. אני שואל את חברי-הכנסת גיל אם הוא מסתפק בדבריו של חברי-הכנסת פנקס, כל או אין צורך להצביע.

יעקב גיל (הציונים הכלליים):

אני מסכים להצעה זו.

היו"ר י. בורג:

רצוני להודיע לחברי-הבית שאחרי הפסקת הג' השבועות, ביום שלישי, אסרו חג, תיפתח הישיבה בשעה 4 אחה"צ; ביום שלישי וביום רביעי של השבוע הבא יתקיימו שתי ישיבות של מליאת הכנסת.

התקיימה ישיבה עם נציגי הרופאים בהשתתפות ארבעת השרים — אגב, באותה ישיבה השתתפו גם נציגי השירות המשפטי — תביעות הנציגים אינן קלות ואנו ענינו להם: קודם תנו לנו לגמור את ההשבעה. עוד ביום שני או שלישי — אינני זוכר בדיוק — שוב הודיעה שרת-העבודה לרופאים העובדים בשרות המדינה, שלאחר גמר ההשבעה, — שלפי תקנתנו נגמור אותה במשך החודש הזה — נהיה מוכנים להיכנס לדיון אחר. בוועדת-הכספים הצעתי שהוועדה תמנה ועדת-משנה לדיון בבעיה זו, שהוועדה תהא מורכבת מנציגי כל הסיעות, ובתוכם גם של סיעת חברי-הכנסת גיל. הצענו לוועדה, שישמעו את התביעות המיוחדות של הרופאים, של השירות המשפטי, של הרופאים, כדי שנוכל אחר-כך ביחד להתייעץ איך לפתור את השאלה. הם חושבים, שיש פינוע על הממשלה עליידי הכרזת שביתה. ואני מציע לממשלה ולכנסת לא להתחשב בהכרזות אלה ולתת לממשלה אפשרות לנהל את הדברים לפי הבנתה היא, לפי הצדק והאפשרות. סיפירתי שבמקרה זה ביקשנו התייעצות עם נציגות כל מפלגות הכנסת עליידי ועדת-הכספים.

עוררו כאן את שאלת ההסתדרות-הרופאים הכללית בארץ. ענין זה אינו עומד על סדר-היום, אך עלי לומר, שחלק העובדים נמצא בשלושה ארגונים, ובכל פעם שחלק אחד או שני אינו שבע רצון בגלל איזו סיבה מאיזה ארגון שהוא, מיד פונה הוא לארגון השני או השלישי בבקשה שיתערבו הם. מתעוררת כאן שאלה רצינית, ואנו נצטרך פעם לדבר על הסטאטוס של כל הארגונים האלה, או של הרופאים, של עורכי-הדין. לפי מיטב ידיעתי לא נכון שרופאי קופת-חולים ניהלו משאומתן עם קופת-חולים עליידי הסתדרות הרופאים.

פנחס לוביאניקר (מפא"י):

אף פעם לא.

שר-האוצר א. קפלן:

מובן, שזה אינו נכון, כשם שהרבה עובדות שהן בראש גיל אינן מצטיינות בדיוקן. אך הבעיה לגופה היא קשה מאד, היא קשה משום שחלק גדול מעובדי המדינה יכול לקבל לפעמים בשוק הפרטי תנאים הרבה יותר טובים מאשר בשירות המדינה. זוהי שרת אחת, ואני מציע לא להכניס פוקה בגלגלים האלה. אלא לתת לממשלה לבדוק את הענין ולהמשיך בטיפול בבעיות אלה, ואני חוזר על הודעתי, שכל דיון ברגע זה לא יועיל, כשם שלא יועיל כאן דיון בתביעותיהם של עוד גופים שונים, ואני מוכן להביא את כל התביעות כאן, אך כל אחד מוכן להגן כאן על דרישה זו או אחרת אם הוא חושב שיהיה לו בזה רווח פוליטי. אני חושב, שכל הפוליטיקה של המדינה בשטחי המשכורת ושכר תצטרך לעמוד לדיון, אך לא ברגע זה. כעת זה מוזק. אני מציע לעבור לסדר-היום.

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים):

מאחר ששר-האוצר הודיע, שלפי הצעתו-הוא נבחרה ועדת-משנה של ועדת-הכספים, שנתבקשה עלי-

נספחות

א. סדר-היום לישיבות קל"ט—קמ"א

- א. (1) חוק הגנת הדייר (שכירות משנה, הארחה וחי' לופים), תש"י—1950 (קריאה ראשונה);
 (2) חוק הגנת הדייר (שכירות משנה והארחה), תש"י—1950 (קריאה ראשונה).
 ב. חוק להגנת הצומח (נזקי עזים), תש"י—1950 (קריאה ראשונה).
 ג. חוק לתיקון פקודת הרועים (מתן רשיונות), תש"י—1950 (קריאה ראשונה).
 ד. חוק לתיקון פקודת מחלות בעלי-חיים, תש"י—1950 (קריאה ראשונה).
 ה. חוק המועצה המשפטית (הוראת שעה), תש"י—1950 (קריאה ראשונה).
 ו. חוק לתיקון פקודת פרייהדר (פיקוח ושיווק), תש"י—1950 (קריאה שנייה).
 ז. חוק רשות הפיתוח, תש"י—1950 (קריאה שנייה).
 ח. דיון על התקציב השנתי.
 ט. חוק לביטול תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות קל"ד*, קל"ט—קנ"א

1. א. צ י ז ל י נ ג (מפ"ם): ביטול עונש המוות.
 2. א. צ י ז ל י נ ג (מפ"ם): הפרת סדרי-החינוך עליידי המועצה המקומית ראשון-לציון והתעלמות הממשלה מהפרת משמעתה.
 3. י. ב ר י ה ו ד ה (מפ"ם): תגובת ישראל להכרזת הסיפוח של הממשלה הירדנית-ההאשמית.
 4. מ. ב ג ין (תנועת החרות): הסיפוח הבלתי-חוקי של חלקי ישראל המערבית לשטח הכיבוש הבריטי העקיף בארץ-ישראל המזרחית.
 5. י. ר ו ק ח (הציונים הכלליים): הסיפוח של שטחים מארץ-ישראל עליידי ארץ שכנה.
 6. מ. ו י ל נ ר (מק"י): הסיפוח של חלקי ארץ-ישראל הערבית לבער-הירדן.
 7. ש. ל ב י א (מפא"י): משכורת חברי-הכנסת.
 8. י. ס פ י ר ו י. ר ו ק ח (הציונים הכלליים): אספקת חמרי-בנין וחלוקתם.
 9. א. צ י ז ל י נ ג (מפ"ם): ביטול תקנות לשעת-חירום שהתקינה ממשלת-פלשתינה (א"י).
 10. ת. ר ו ב ין (מפ"ם): תיקון לחוק קרן-פקדון וקרן-הזולה.
 11. י. ר ו ק ח (הציונים הכלליים): מועצת הנאמני נות לאפוטרופסות על נכסי נפקדים.
 12. ת. ל נ ד א ו (תנועת החרות): הכרת „אגודת-ישראל" בממשלת הרוצחים הגרמנים.
 13. ח. ל מ דן (מפ"ם): נכי מלחמת-העולם השנייה.
 14. ת. ר ו ב ין (מפ"ם): הסדרים בכתי-הדין הר-בניים.
 15. ת. מ ג ו ר י כ הן (תנועת החרות): המצב במחנה-הפועלים ראשי-העין עקב המצור שהושם על המחנה.
 16. י. ג י ל (הציונים הכלליים): מצבם של רופאי המדינה, וסירוב הממשלה להכיר בארגונם ולהעלות את שכרם.

ג. הצעת חוק להגנת הצומח (נזקי עזים), תש"י—1950

1. פירושים
 בחוק זה —
 „רעייה" כולל היתר רעייה, גרם רעייה וכן הולכת עזים שלא בדרך ציבורית; והפועל „רעה" לכל בניניו יתפרש לפי זה;
 „מפקח" פירושו — אדם ששר-החקלאות מינהו להיות מפקח לצורך חוק זה;
 „שיעור מותר" — פירושו — עז אחת לכל ארבי-עים דונם אדמת-בעל, או עז אחת לכל עשרה דונם אדמת-שליחין.
 2. החזקת עזים
 לא יחזיק אדם עזים ולא ירען אלא בתחומי הקר-
3. איסור רעייה
 על אף האמור בסעיף 2 ובפקודת היערות י, לא ירעה אדם עזים —
 (1) באיזור מיוחד ליער או באיזור יער סגור, כמשמעותם בפקודת היערות;
 (2) בכל איזור אחר ששר-החקלאות הכריז עליו, באכרזה שפורסמה ברשומות, כאיזור אסור בר-עיית עזים.

(*) „דברי הכנסת" חוס' כ"א (מושב שני).
 (1) חוקי א"י, כרד א', פרק ס"א, עמ' 600.

4. היתר החזקת עזים ורעייתן

שרהחקלאות, או אדם שהורשה לכך על-ידיו, רשאי להתיר בכתב החזקת עזים ורעייתן לצרכי נסיונות, בתנאים שייקבעו בכתב-ההיתר.

5. עזי-בית

על אף האמור בסעיפים 2 ו-3, מותר להחזיק עזים במספר העולה על השיעור המותר, בתחומי החצר הסמוכה לבית בעליהן כשהן כלאות או קשורות ונייזונות בתחומי החצר; שר-החקלאות, או אדם שהורשה לכך על-ידיו, רשאי להתיר בכתב רעיית העזים האמורות בעונות מסוימות של השנה, אף מחוץ לתחום החצר האמורה אך בתחום הקרקע שבחזקת בעליהן.

6. סמכות להיכנס

מפקח רשאי, בכל עת, להיכנס לתחומי כל קרקע, ולערוך בה בדיקה, אם יש לו חשש שעוברים בה על הוראה מהוראות חוק זה.

7. סמכות לתפוס

ראה המפקח שמספר עזים בקרקע מסוימת עלה על השיעור המותר ברעייה או בהחזקה, או שראה עז רועה בניגוד להוראות חוק זה, רשאי הוא לתפוס, לפי בחירתו, עזים עד המספר העולה על השיעור המותר, או את העז הרועה בניגוד להוראות חוק זה. הכל לפי הענין ולמכרן במחיר שיתקבל על דעתו.

8. עבירות

(א) העובר על הוראה מהוראות סעיפים 2 או 3, או על תנאי שהותנה לפי סעיף 4, דינו — מאסר עד ששה חדשים או קנס עד מאה וחמישים לירות, או שני הענשים כאחד.

(ב) אדם שנתפסו עזיו על-פי סעיף 7, ונתחייב בדין על עבירה על-פי סעיף-קטן (א), יקבע בית-המשפט את מחיר העזים האמורות ויצווה שהמחיר, כולו או מקצתו, יוחזר לבעל-העזים או יוחרם.

(ג) לא יעיין בית-משפט במשפט פלילי על עבירה לפי סעיף-קטן (א), שהוגשה נגד אדם שנתפסו עזיו לפי סעיף 7, אלא אם הוגש המשפט תוך שלושה חדשים מיום שנתפסו העזים.

9. תמורה

(א) נתפסו עזים לפי סעיף 7, ולא הוגשה נגד בעליהם על עבירה לפי סעיף 8(א) תביעה פלילית תוך שלושה חדשים מיום שנתפסו העזים — תוחזר תמורתן לבעל העזים.

(ב) בעל העזים רשאי לתבוע את תמורתן בבית-משפט השלום שבתחום שיפוטו נתפסו העזים; על החלטת בית-המשפט בתביעה לפי סעיף-קטן זה — אין ערעור.

(ג) לא יעיין בית-משפט בתביעה לפי סעיף-קטן (ב) אלא אם:—

(1) לא הוגש נגד בעל העזים משפט פלילי על עבירה לפי סעיף 8(א) תוך שלושה חדשים מיום שנתפסו העזים לפי סעיף 7, או;

(2) הוגש נגד בעל העזים משפט פלילי כאמור והוא לא חוייב בדין.

(ד) לא יעיין בית-משפט בתביעה לפי סעיף-קטן (2), אלא אם הוגשה תוך שנה מיום שנתפסו העזים לפי סעיף 7.

10. ביצוע ותקנות

שרהחקלאות ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו, ובכ"ל זה תקנות להסדר רישום עזים ולהסדר החזקתן והזנתן של עזים לפי סעיף 5.

11. תחילת תוקף

תקפו של חוק זה הוא מיום י"ט באלול תשי"ב (1 בספטמבר 1950).

דברי הסבר

קיומם של עדרי-עזים נודדים הוא מכשול גדול על דרכו של מפעל הנסיעות, המבוצע בתקופה זו בממדים גדולים, החוק המוצע בא להגביל את אפ"שרויות החזקתן ורעייתן של עזים שאינן עזי-בית, והרועות בדרך כלל בעדרים.

החוק המוצע קובע שאין אדם רשאי להחזיק עזים ולרעותן, אלא בתחומי הקרקע שבחזקתו ובמספר שיש בו משום בטחון שהזנתן בתחום האמור תהא מספקת.

לפי פקודת היערות אין רעיית בעלי-חיים מותרת באיזור מיוחד ליער אלא ברשיון. החוק המוצע קובע כי איסור הרעייה יהיה מוחלט ואין להתירו אפילו ברשיון.

פקודת היערות אוסרת רעייה באיזור יער סגור; אין הפקודה מאפשרת תפיסת בעלי-חיים הרועים בנייגוד לאיסור. החוק המוצע בא לאפשר תפיסת עזים הרועות באיזור יער סגור.

החוק המוצע מקנה לשרהחקלאות סמכות לאסור רעיית עזים בכל שטח שהוא.

לפי החוק המוצע ניתנת למפקחים, שיתמנו על-ידי שר-החקלאות, סמכות לתפוס עזים שעברו בהן עבירה על החוק ולמכרן. בעל העזים רשאי לתבוע את תמורתן בבית-משפט השלום; אולם אם הוגש משפט פלילי נגד בעל העזים רשאי בית-המשפט לצוות שתמורת העזים תוחרם, כולה או מקצתה.

אין האיסורים בחוק המוצע חלים על עזי-בית, אשר מהן אין סכנה נשקפת לצומח.

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת הרועים (מתן רשיונות), תשי"ב—1950

1. תיקון פקודת הרועים (מתן רשיונות), 1946
פקודת הרועים (מתן רשיונות), 1946 (י), תחוקן כך:

(1 ע"ר מס' 1488 מיום 18 באפריל 1946, מס' 1, עמ' 120.)

1950, באה לבטל אפשרות רעיית עזים מחוץ לקרקעות שבחוקת בעליהן, ולא יהיה עוד צורך בהסדר הרעייה, בכל הנוגע לעזים, לפי הפקודה האמורה.

החוק המוצע בא. איפוא, להוציא רעיית עזים מגדר תחולת פקודת הרועים (מתן רשיונות), 1946.

דברי הסבר

פקודת הרועים (מתן רשיונות), 1946, מסדירה את הפיקוח על רעיית כבשים ועזים בשטחים שהוכרו כשטחי פיקוח ומחייבת כל רועה בהם לקבל רשיון רעייה.

הצעת חוק להגנת הצומח (נזקי עזים), תש"י—

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת מחלות בעלי-חיים, תש"י—1950

ליו של בעל-חי נגוע שנשחט לפי הוראות הפקודה, בשיעור מסויים של ערכו, הערך נקבע על-ידי פקיד וטרינארי, אולם שר-החקלאות רשאי לקבוע סכומים מאכסימאליים לערכם של סוגים שונים של בעלי-חי. הפקודה מעניקה לרשויות מסוימות סמכות להכריז על שטחים מסוימים כעל שטחים נגועים, ומש"ה הוכרו כאמור יחולו לגביהם הוראות-ההירות שמטרתן למנוע את התפשטות המחלה.

הגדרת המונח „עופות” שבפקודה אינה כוללת ביצים במדגרה, גם אם התפתח בהן העובר, ביצים אלה עלולות להיות נגועות במחלה העוברת בירושה, ויש צורך להכלילן במונח „עופות” כדי להתיר את השמדתן בשעת הצורך ותשלום פיצויים בעד ביצים שהושמדו.

החוק המוצע:

(1) בא להכליל במונח „עופות” גם ביצי-דגירה כאמור.

(2) קובע כי המונח „שחט”, אשר בו משתמשים בפקודה ואשר אינו מתאים לגבי ביצים, כולל גם השמדת ביצי-דגירה.

1. תיקון פקודה

פקודת מחלות בעלי-חיים, 1945 (1) תתוקן כך:— בסעיף 2, סעיף-קטן (1) —

(א) אחרי המלים „ותרנגוליי-הודו” שבסוף הגדרת המונח „עופות”, ייוספו מלים אלו:

„וביצי עופות אלה שהושמו במדגרה”;

(ב) אחרי הגדרת המונח „פקיד מחוז” תיוסף הגדרה זו: — „שחט — ביחס לביצי עופות פירושו — השמד”.

דברי הסבר

פקודת מחלות בעלי-חיים, 1945, מטילה חובה על בעליו של בעל-חי (כולל עופות), הנגוע במחלה, להודיע על הדבר לשלטונות המוסמכים. הפקודה מעניקה סמכות לרשויות מסוימות להורות על שחיטת בעל-חי נגוע, ועל חיטוי המקום בו הוא מוחזק, ולאסור, לחלוטין או בתנאים, על שחיטת בעלי-חיים נגועים.

הפקודה קובעת כי הממשלה תשלם פיצויים לבע-

ו. הצעת חוק המועצה המשפטית (הוראת שעה), תש"י—1950

שקיבל תעודה בתורת-המשפטים מבית-ספר למשפטים שנתאשר על-ידי המועצה המשפטית.

דברי הסבר

החוק המוצע בא לאפשר לבוגרי בית-הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל-אביב, שיש להם השכלה תיכונית מספקת ושסיימו את לימודיהם בתורת-המשפט לפני יום ל' בחשון תשי"ב (29.11.51), לגשת לבהינות בחור-קריאה המכשירות לשמש עורכי-דין בישראל.

1. חנמדד בוגרי בית-הספר הגבוה למשפט וכלכלה מי שיש לו ההכשרה הדרושה לפי תקנה 21 (4) לתקנות המועצה המשפטית, 1938 (2), וקיבל בין לפני שנכנס חוק זה לתקפו ובין אחרי זה, אך לא יאוחר מיום ל' בחשון תשי"ב (29 בנובמבר 1951), תעודת-גמר בתורת-המשפטים של בית-הספר הגבוה למשפט וכלכלה בתל-אביב, דינו, לצורך פקודת המועצה המשפטית, 1938 (2), והתקנות שהתקנו עליה כדון מי

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת פרי-ההדר (פיקוח ושיווק), תש"י—1950

רכוש, ולהיות צד ככל משאומתן, משפטי או אחר.

2. תחולה

תקפו של חוק זה חל למפרע מיום ט"ז בסיון,

תש"ח (23.6.48).

1. תיקון פקודת פרי-ההדר (פיקוח ושיווק)

פקודת פרי-ההדר (פיקוח ושיווק), תש"ח — 1948 (1) תתוקן כך:

אחרי סעיף 2 ייוספו סעיף זה:

„א. המועצה לשיווק פרי-ההדר היא גוף מאוגד והיא רשאית להתקשר בחוזים, לרכוש ולהחזיק

(1) ע"ר מס' 1457 מיום 24 בנובמבר 1945, תוס' 1, עמ' 155.

(2) ע"ר מס' 841 מיום 24 בנובמבר 1938, תוס' 2, עמ' 147.

(3) ע"ר מס' 444 מיום 24 בנובמבר 1938, תוס' 1, עמ' 86.

(4) ע"ר מס' 6 מיום ט"ז בסיון תש"ח (23.6.48), תוס' א', עמ' 15.

ח. הצעת חוק הגנת הדייר (שכירות-משנה, הארחה וחילופים), תשי"א—1950

או נוסף, ולא ניתנה או הובטחה תמורה שונה או נוספת בכל צורה שהיא, אלא התמורה הקבועה בחוזה בלבד.

(ב) היתר השכרה יהיה בכתב ויפרט את הפרטים שהם יסוד למתן ההיתר, כולל תנאי השכירות.

5. שינוי תנאי שכירות-המשנה

כל שינוי בתנאי חוזה-השכירות שבין הדייר ובין בעל-הזכות שהושכר לו בשכירות-משנה טעון היתר חדש.

6. דין היתר השכרה

(א) בתביעה שהוגש לפי סעיף 8(1) (ב) לפקודת הדירות, תהיה החלטת פקיד השכירות לפי סעיף 4 (א) (2) לחוק זה, הוכחה מכרעת שהתמורה הקבועה בחוזה בין הצדדים אינה נותנת רווח בלתי-הוגן לדייר המשכיר לדייר-משנה.

(ב) היתר השכרה אין כוחו יפה אלא לגבי בעל-הזכות שלמענו ניתן ולגבי כן-זוגו לילדיו, וכן לגבי בני-משפחתו האחרים המנויים בחוזה השכירות שבין ובין הדייר.

(ג) בעל-זכות שהושכר לו חלק מדירה בהתאם להיתר, יהיה לו מעמד של דייר-משנה כמשמעותו בפקודת הדירות.

7. ביטול-היתר

(א) היתר שהושג על יסוד הצהרה כוזבת בנוגע לאחד הפרטים שהיו יסוד למתן ההיתר — בטל מעיקרו. (ב) שינוי הצדדים תנאי מתנאי חוזה השכירות, בין במפורש ובין על-פי התנהגותם, ולא נתקבל על-כך היתר חדש — ההיתר בטל עם שינוי התנאי, והי-איסור או ההגבלה שהוטלו על השכרת-משנה בחוזה השכירות שבין הדייר ובין המשכיר לו חוזרים לתקפם.

8. היתר הארחה

(א) דייר המחזיק בדירה וחווה השכירות שבין ובין המשכיר אוסר עליו או מגביל מסירת השימוש בדירה או בחלק ממנה או הארחת אדם בה — רשאי לארחה בדירתו בעל-זכות, על אף האיסור או ההגבלה ובלבד שניתן היתר הארחה מאת פקיד השכירות.

(ב) פקיד השכירות יתן היתר הארחה על-פי הצהרת הצדדים בכתב המפרטת את חלק הדירה המיועד להארחה, את שמות המאורחים והמודיעה שאין כל תמורה ניתנת בעד ההארחה.

(ג) פקיד השכירות רשאי להגביל את היתר ההארחה לתקופה שתיראה לו.

(ד) היתר הארחה אין כוחו יפה אלא לגבי בעל-הזכות ובני-משפחתו ששמותיהם מפורשים בהיתר.

(ה) בכל יתר הענינים — להוציא את האמור בסעיף 6(3) — יהיה דינו של היתר הארחה כדין היתר השכרה, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

9. תוקף למפרע

פקיד השכירות רשאי לתת היתר הארחה שתקפו למפרע.

1. פירושים

"פקודת הדירות" פירושה — פקודת הגבלת שכר-דירה (דירות), 1940(1);

"דירה" פירושה — דירה נפרדת כמשמעותה בפקודת הדירות.

"חייל" פירושו — אדם המשרת שירות מלא בצבא הגנה-לישראל או ששוחרר אחרי שירות כזה ולא עברו שלוש שנים משחרורו;

"עולה" פירושו — אדם שלא מלאו שנים-עשר חודש לשיבתו בארץ או תשעה חדשים מיציאתו ממחנה-עולים בארץ, הכל לפי התאריך המאוחר יותר. "עובד הציבור" פירושו — עובד המדינה המעתיק, לצרכי מילוי תפקידיו, את מקום-מגוריו ומעבירו למקום-ישוב אחר, וכולל חבר הממשלה, חבר הכנסת, שופט ושופט-שלום.

"בן-משפחה" פירושו — ילדו של דייר, בן זוגו של ילדו הנפטר, אביו, אמו, אחיו ואחותו.

"בעל-זכות" פירושו — חייל, עולה, עובד הציבור ובן-משפחה.

"חילופים" פירושו — חילופי דירות הנמצאות במקומות-ישוב שונים בין שני דיירים, שאחד מהם לפחות הוא עובד הציבור.

2. היתר השכרה

דייר המחזיק בדירה וחווה-השכירות שבין ובין המשכיר אוסר עליו השכרת-משנה או מטיל עליה הגבלות — רשאי להשכיר חלק מדירתו לבעל-זכות על אף האיסור או ההגבלה שבחוזה, ובלבד שנתמלאו תנאים אלה:

(א) ההשכרה היתה בכתב ולשם מגורים בלבד;

(ב) הדייר מוסיף להשתמש בחלק מן הדירה למט-

רה שלמענה שכרה;

(ג) ניתן היתר להשכרה מאת פקיד השכירות.

3. בקשה להיתר השכרה

בקשה להיתר השכרה תוגש לפקיד השכירות בכתב, כשהיא חתומה בידי הדייר ובעל-הזכות המבקש להיות דייר-משנה ומצורף לה החווה שנחתם בניהם.

4. מתן היתר השכרה

(א) פקיד השכירות יתן היתר השכרה כאמור —

(1) אם שוכנע שנתמלאו התנאים לפי סעיף 2(א) ו-1(ב);

(2) אם מצא ששכר-הדירה המשתלם על-ידי בעל-הזכות אינו מביא לדייר רווח בלתי-הוגן, בהתחשב עם שכר-הדירה המשתלם על-ידי הדייר ועם הוצאותיו בקשר עם הדירה;

(3) אם הצדדים הצהירו בכתב בפניו או בפני אדם שהורשה על-ידי לקבל הצהרה כזו — שהתנאים שבחוזה המצורף לבקשתם, הם תנאי השכירות האמיתיים ולא הותנה שום תנאי שונה

שכירות ויקבע את מקום מושבם ותחום שיפוטם. הודעה על כל אלה תפורסם ברשומות.
(ב) החלטת פקיד השכירות על מתן היתר או על סירוב למתן היתר תהיה סופית.

15. ביצוע ותקנות

שר־המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

1. בישיבתה מיום ח' בכסלו תש"י (29.11.49) דנה הכנסת בקייאה ראשונה בשתי הצעות־חוק שהובאו לפניו על־ידי הממשלה: חוק הגנת החייל (שכירות משנה והארחת) תש"י — (1949) וחוק הגנת העולה (שכירות משנה והארחת) תש"י — (1949). מגמת הצעות־החוק האלה היתה להכשיר על־ידי היתר שי"י נתן מאת פקיד השכירות, שכירות־משנה לטובת הי"י לים ועולים חדשים ובני־משפחתם וכן הארחתם, באור־תם המקרים שבהם היתה השכרת־משנה או הארחת אסורה לפי תנאי השכירות שבין הדייר ובין המשכיר לו.

2. בדיון על שתי הצעות־החוק בוועדת־משנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט הוצעה הצעה שלא להגביל את מתן היתר לסוגים מסויימים, אלא לאפשר מתן היתר בדרך כלל. כתוצאה מהחלטת ועדת־הכנסת שהי"י הנוצעת הוא הצעת־החוק חדשה המצריכה קריאה ראשונה בכנסת, הובאה לפני חברי הכנסת הצעת חוק הגנת הדייר (שכירות משנה והארחת) תש"י—1950.

3. הממשלה לא ראתה בשעה זו לקבל את השינוי המוצע בכל היקפו, אולם היא מסכימה להרחיב את סוגי בני־האדם שיהיו רשאים לבקש היתר להשכרת־משנה או להארחתו. בהצעה המתוקנת המובאת בזה לפני הכנסת מטעם הממשלה, נכללים במונח „בעל־זכות“ לא רק חייל ועולה חדש אלא גם בני המשפחה הקרובים של כל דייר, וכן עובדי הציבור — שרים, שופטים, חברי־הכנסת ועובדי המדינה — המעבירים את מקום־מגוריהם לשם מילוי תפקידם.

4. נוסף על כך מבקשת ההצעה המתוקנת לאפשר לפקיד השכירות מתן היתר לשם החלפת דירות בין שני דיירים במקומות־ישוב שונים, אם אחד מהם לפחות הוא עובד הציבור ואם החילופים דרושים בגלל העברתו של עובד הציבור למקום אחר. תנאי למתן היתר לחילופים הוא שלא תשולם תמורה בלתי־מוצדקת ושהחילופים לא יגרמו נזק לדירות. הוראה זו תאפשר גם לפתור במידה ניכרת את שאלת שיכונם של עובדי הציבור המחזיקים בדירות במקום־מגור־ריהם ושהעברתם לירושלים עושה אותם למחוסרי־דירה.

10. היתר חילופים

עובד הציבור שמצא דייר המסכים לחילופים וְחווה השכירות שבין המעוניינים בחילופים ובין המשכיר־ים להם אוסר עליהם העברת החווה או מסירת הדירה או מטיל עליהם הגבלות — רשאים המעוניינים בחילופים לבצע את החילופים, ובלבד שמילאו תנאים אלה:

(א) החילופים הם לשם מגורים בלבד;

(ב) תנאי החילופים נקבעו בכתב;

(ג) ניתן היתר חילופים מאת פקיד השכירות.

11. בקשה להיתר חילופים

בקשה להיתר חילופים תוגש לפקיד השכירות בכתב, כשהיא חתומה בידי המעוניינים בחילופים, ויצורף לה החווה שנחתם ביניהם.

12. מתן היתר חילופים

(א) פקיד השכירות יתן היתר חילופים כאמור —

(1) אם שוכנע שנתמלאו התנאים לפי סעיף 10 (א);

(2) אם מצא שאין משתלמת תמורה אהרת מלבד ההפרש בין שכר־הדירה לדירות המוחלפות לת־קופה שאינה עולה על שלוש שנים.

(3) אם מצא שהחילופים אינם גורמים לשימוש העלול להפחית באופן בלתי מתקבל על הדעת את ערכה של אחת הדירות המוחלפות;

(4) אם הצדדים הצהירו בכתב בפניו או בפני אדם שהורשה על ידיו לקבל הצהרה כזו — שהתנאים שבחווה המצורף לבקשתם, הם תנאי החילופים האמיתיים ולא הותנה שום תנאי שונה או נוסף, ולא ניתנה או הובטחה תמורה שונה או נוספת בכל צורה שהיא, אלא התמורה הקבועה בחווה בלבד.

(ב) היתר חילופים יהיה בכתב ויפרט את הפרטים שהם יסוד למתן ההיתר.

13. דין היתר חילופים

(א) אדם שנמסרה לו דירה לפי היתר חילופים, יהיה לו מעמד של דייר כמשמעותו בפקודת הדירות, לפי תנאי השכירות שהיו בתוקף לגבי הדירה במועד מתן ההיתר.

(ב) היתר חילופים שהושג על יסוד הצהרה כוזבת בנוגע לאחד הפרטים שהיו יסוד למתן ההיתר — בטל מעיקרו.

14. מינוי פקיד שכירות וסמכויותיו

(א) שר־המשפטים ימנה פקיד שכירות או פקיד־

ט. הצעת חוק הגנת הדייר (שכירות משנה והארחת), תש"י—1950

1. פירושים

„פקודת הדירות“ פירושה — פקודת הגבלת שכר־דירה (דירות), 1940; „דירה“ פירושה — דירה נפרדת כמשמעותה בפקודת הדירות.

(1) רשומות, הצעות חוק מס' 23 מיום כ"ח בחשוון תש"י (17.11.49).

(2) רשומות, הצעות חוק מס' 24 מיום י"ד בכסלו תש"י (6.12.49).

(3) ע"ר מס' 1065 מיום 20 בדצמבר 1949, תוס' 1, עמ' 230.

משפחתו האחרים המנויים בחוזה השכירות שבינו ובין הדייר.

(ג) האדם שהושכר לו חלק מדירה בהתאם להיתר, יהיה לו מעמד של דייר-משנה כמשמעותו בפקודת הדירות.

7. ביטול היתר

(א) היתר שהושג על יסוד הצהרה כוזבת בנוגע לאחד הפרטים שהיו יסוד למתן ההיתר — בטל מעיי קרו.

(ב) שינו הצדדים תנאי מתנאי חוזה השכירות, בין במפורש ובין על-פי התנהגותם, ולא נתקבל על כך היתר חדש — ההיתר בטל עם שינוי התנאי, והוא איסור או ההגבלה שהוטלו על השכרת-משנה בחוזה השכירות שבין הדייר ובין המשכיר לו חוזרים לתקפם.

8. היתר הארחה

(א) דייר המחזיק בדירה וחווה השכירות שבינו ובין המשכיר אוסר עליו או מגביל מסירת השימוש בדירה או בחלק ממנה או הארחת אדם בה — רשאי לארח בדירתו אורח, על אף האיסור או ההגבלה ובלבד שניתן היתר הארחה מאת פקיד השכירות.

(ב) פקיד השכירות יתן היתר הארחה על-פי הצהרת הצדדים בכתב המפרטת את חלק הדירה המיועד להארחתו, את שמות המאורחים והמודיעה שאין כל תמורה ניתנת בעד ההארחתו.

(ג) פקיד השכירות רשאי להגביל את היתר ההארחתו לתקופה שתיראה לו.

(ד) היתר הארחה אין כוחו יפה אלא לגבי בני-אדם ששמותיהם מפורשים בהיתר.

(ה) בכל יתר הענינים — להוציא את האמור בסעיף 6(ג) — יהיה דינו של היתר הארחה כדין היתר השכרה, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

9. חוקף למפרע

פקיד השכירות רשאי לתת היתר השכרה או היתר הארחה שתקפו למפרע.

10. מינוי פקיד שכירות וסמכויותיו

(א) שר-המשפטים ימנה פקיד שכירות ויקבע את מקום מושבו ותחום שיפוטו. הודעה על כל אלה תפורסם ברשומות.

(ב) החלטת פקיד שכירות על מתן היתר או על סירוב למתן היתר תהיה סופית.

11. ביצוע ותקנות

שר-המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו.

2. היתר השכרה

דייר המחזיק בדירה וחווה השכירות שבינו ובין המשכיר אוסר עליו השכרת-משנה או מטיל עליה הגבלות — רשאי להשכיר חלק מדירתו לדייר-משנה על אף האיסור או ההגבלה שבחוזה, ובלבד שנתמלאו תנאים אלה:

(א) ההשכרה היתה בכתב ולשם מגורים בלבד;

(ב) הדייר מוסיף להשתמש בחלק מן הדירה למטרות שלמענה שכרה;

(ג) ניתן היתר להשכרה מאת פקיד השכירות.

3. בקשה להיתר השכרה

בקשה להיתר השכרה תוגש לפקיד השכירות בכתב, כשהיא חתומה בידי הדייר והאדם המבקש להיתר דייר-משנה ומצורף לה החוזה שנחתם ביניהם.

4. מתן היתר השכרה

(א) פקיד השכירות יתן היתר השכרה כאמור —

(1) אם שוכנע שנתמלאו התנאים לפי סעיף 2(א) ו-2(ב);

(2) אם מצא שכרה-הדירה המשתלם על-ידי דייר-המשנה אינו מביא לדייר רווח בלתי-הוגן, בהתחשב עם שכרה-הדירה המשתלם על-ידי הדייר ועם הוצאותיו בקשר עם הדירה;

(3) אם הצדדים הצהירו בכתב בפניו או בפני אדם שהורשה על-ידיו לקבל הצהרה כזו — שהתנאים שבחוזה המצורף לבקשתם הם תנאי השכירות האמיתיים ולא הותנה שום תנאי שונה או נוסף, ולא ניתנה או הובטחה תמורה שונה או נוספת בכל צורה שהיא, אלא התמורה הקבועה בחוזה בלבד.

(ב) היתר השכרה יהיה בכתב ויפרט את הפרטים שהם יסוד למתן ההיתר, כולל תנאי השכירות.

5. שינוי תנאי שכירות-המשנה.

כל שינוי בתנאי מתנאי חוזה השכירות שבין הדייר ובין דייר-המשנה טעון היתר חדש.

6. דין היתר השכרה

(א) בתביעה שתוגש לפי סעיף 18(ב) לפקודת הדירות, תהיה החלטת פקיד השכירות לפי סעיף 4(א) לחוק זה הוכחה מכרעת שהתמורה הקבועה בחוזה בין הצדדים אינה נותנת רווח בלתי-הוגן לדייר המשכיר לדייר-המשנה.

(ב) היתר השכרה אין כוחו יפה אלא לגבי האדם שלמענו ניתן ולגבי בן-זוגו וילדיו, וכן לגבי בני-

י. הצעת חוק לביטול תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים

(שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950

2. שמירת תוקף צוים

צו שניתן על-פי התקנות ושעמד בתקפו ערב היכנס חוק זה לתקפו — יעמוד בתקפו, ויהא דינו לכל דבר, כאילו חוק זה לא נכנס לתקפו וכאילו הוארך

1. ביטול תקנות-שעת-חירום

תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950 (להלן: "התקנות") — בטלות.

1 קובץ התקנות 72 מיום 1 באדר תש"י (24.2.50).

הסמכות לצוות — ב"צו תפיסה" — על תפיסת מקרקעים, מתוך מקרקעים שנקבעו על-ידי ראש-הממשלה כ"מקרקעים תבועים". לשם שיכון מוסדות המדינה בירושלים, וכן לצוות — ב"צו שיכון" — על תפיסת מקרקעים כדי לשכן בהם אנשים שנושלו ממקומותיהם עקב צו תפיסה.

חוקף התקנות עומד לפקוע ביום ז' בסיון תש"י (23.5.50).

הממשלה אינה רואה הכרח שיקוימו בידיה גם להבא הסמכויות שהוענקו בתקנות הנ"ל, עם זאת, קיים הצורך לשמור על חוקף הצווים שניתנו על-פי התקנות מאז התקנתן.

החוק המוצע בא איפוא —

(א) לבטל את התקנות ;

(ב) לקיים בתקפם את הצווים שניתנו על פיהן

בעבר.

חוקף התקנות עד שתפורסם הכרזה, בהתאם לסעיף 9 (ד) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948, כי חדל מצב החירום להתקיים; וכל ההוראות של התקנות יחולו בהתאם לכך; ולממונה על מחוז ירושלים יהיו, לגבי הצו ולגבי המקרקעים שהצו חל עליהם, כל הסמכויות הנתונות לרשות המוסמכת לפי התקנות.

3. תחילת חוקף

תקפו של חוק זה הוא מיום ו' בסיון תש"י (22.5.50).

דברי הסבר

לשם הבטחת שיכון למוסדות המדינה בירושלים התקין ראש-הממשלה ביום ו' באדר תש"י (23.2.50) את תקנות-שעת-חירום בדבר תפיסת מקרקעים (שיכון מוסדות המדינה בירושלים), תש"י—1950.

התקנות העניקו לממונה על מחוז ירושלים את

(1) ע"ר מס' 2 סיום י"ב באייר תש"ח (21.5.48), תוס' א', עמ' 1.